בס"ד

ישעיהו

סיכום לבגרות

תנ"ך ממ"ד כתה יא'

דוד זינגר

בס"ד

ישעיהו פרק א

א חֲזוֹן, יְשַׁעְיָהוּ בֶן-אָמוֹץ, אֲשֶׁר חָזָה, עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם--בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ, מַלְכֵי יְהוּדָה .

מהפסוק הראשון אנו לומדים שהנביא ישעיהו פעל בממלכת יהודה בימי מלכות של עוזיהו, יותם,אחז,חזקיהו.

ב שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ, כִּי יְהוָה דִּבֶּר: בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי, וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי.

בפסוק זה מוכיח הנביא ישעיהו את בני ישראל שהם כפוי טובה , ה' מתיחס אליהם כבנים והם לעומת זאת פשעו ובגדו בו.

השימוש במילה "בנים" מחזק את תחושת האכזבה ממעשה העם כלפי ה'

ג יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ, וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו; יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע, עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן.

<u>השוואה ניגודית:</u> הפסוק בא כתוכחה לבני ישראל **ומנגיד** בין השור, שמכיר את קונהו ויודע שהוא דואג לצרכיו, והחמור, שמכיר את האבוס (כלי האוכל של הבהמה שמתמלא על ידי הבעלים) שבו מניח לו בעליו את מזונו, לבין עם ישראל, שאינו יודע שאלוהים הוא הדואג לו.

ד הוֹי גּוֹי חֹטֵא, עַם כֶּבֶד עָוֹן--זֶרַע מְרֵעִים, מְרֵעִים מַשְׁחִיתִים; עָזְבוּ אֶת-יְהוָה, נִאֲצוּ אֶת-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל--נָזֹרוּ אָחוֹר.

המלבי"ם: הפסוק בנוי בדרך של הדרגתיות כפולה –

הדרגתיות 1 כינוי החוטאים מהרחוק לה' לקרוב	הדרגתיות 2 בחומרת המעשים מהקל אל החמור
גּוֹי	חֹטֵא
עַם	כֶּבֶד עָוֹן
זֶרַע	מְרֵעִים
מְרֵעִים	מַשְׁחִיתִים

בדרך זו הנביא מדגיש את :

א. חומרת המצב שמצד אחד ה' מקרב את ישראל (גוי,עם,זרע,בנים) ומצד שנים ישראל מעצמים את החטאים שלהם (חטא,כבד עון,מרעים,משחיתים).

ב. הידרדרות חטאי ישראל ומעשיו שמתעצמים ונעשים חמורים יותר מקטנים את הסיכוי שיתקן את דרכיו.

ה עַל מֶה תֻּכּוּ עוֹד, תּוֹסִיפוּ סָרָה; כָּל-רֹאשׁ לָחֳלִי, וְכָל-לֵבָב דַּוָי.

ו מִכַּף-רֶגֶל וְעַד-רֹאשׁ אֵין-בּוֹ מְתֹם, פֶּצַע וְחַבּוּרָה וּמַכָּה טְרִיָּה; לֹא-זֹרוּ וְלֹא חֻבָּשׁוּ, וְלֹא רֻכְּכָה בַּשָּׁמֶן.

<u>משל החולה</u>: הנביא **מדמה** את ישראל לאדם חולה ופצוע בכל גופו, לא נשאר עוד מקום בגופכם שלא נפגע , ובכל זאת אתם לא מבינים שעליכם לחזור בתשובה .

הנביא **מוכיח** את ישראל וטוען שאין טעם להמשיך ולהעניש אותם , כל גופם פצוע והם לא מבינים שזהו עונש ועליהם לחזור בתשובה

ז אַרְצְכֶם שְׁמָמָה, עָרֵיכֶם שְׂרֻפוֹת אֵשׁ; אַדְמַתְכֶם, לְנֶגְדְּכֶם זָרִים אֹכְלִים אֹתָהּ, וּשְׁמָמָה, כִּמַהְפֵּכַת זָרִים.

ח וְנוֹתְרָה בַת-צִיּוֹן, כְּסֻכָּה בְכָרֶם; כִּמְלוּנָה בְמִקְשָׁה, כְּעִיר נְצוּרָה.

<u>משל הסוכה בכרם:</u> בפסוקים ז'-ח' מתאר הנביא את המצב הקשה של ממלכת יהודה , הארץ שוממה, הערים שרופות , האויבים (אשור) שולטים בארץ.

בפס' ח' מתאר הנביא את ירושלים (בת-ציון)

כמו **סוכה** בתוך כרם ענבים לאחר לקיטת הענבים השומר לא נשאר בסוכה והשדה שומם ורק הסוכה עליו.

כמו **מלונה במקשה** : כמו אוהל הנמצא במקשה(בשדה של קישואים שהבעלים ישנים באוהל בלילה, אך כאשר הוא יסיים לקטוף קישואים מהשדה הוא ישאיר את האוהל ריק ועזוב כי הוא לא יצטרך לישון בו יותר.

כעיר נצורה – עיר במצור

<u>הערה</u>: התיאור מתאים למצב בממלכת יהודה בזמן מסעות סנחריב שהחריב את ערי יהודה ועשה מצור על ירושלים.

ט לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת, הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעָט--כִּסְדֹם הָיִינוּ, לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ.

ה' עשה חסד עם ישראל שהותיר שריד (את ירושלים שלא נכבשה על ידי סנחריב , בזכות הנס בו נהרגו 185,000 חיילי אשור במגפה)

<u>כִּסְדֹם הָיִינוּ, לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ-</u> העונש של ישראל היה צריך להיות דומה לעונש החמור בו נענשו סדום ועמורה , ורק בזכות חסדי ה' ישראל שרדו.

י שִׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה, קְצִינֵי סְדֹם; הַאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ, עַם עֲמֹרָה

הנביא מדמה את חטאי ישראל לחטאים של סדום ועמורה כסמל לחומרת החטאים שעשו ישראל.

הערה : בפס' ט' מדמה הנביא את **העונש** שקבלו ישראל לעונש של סדום ועמורה.

בפס' י' מדמה הנביא את חומרת **חטאי** ישראל לחומרת חטאי סדום ועמורה

פס' יא'- טו' תוכחת ישעיהו הנביא לישראל שעולים לירושלים ומקריבים קורבנות , אך לא מקיימים את המצוות שבין אדם לחברו והם חיים בחברה מלאת בעוולות וחוסר צדק, במצב שכזה ה' לא רוצה את הקורבנות

.יא לָמָּה-לִּי רֹב-זִבְחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה, שָׂבַעְתִּי עֹלוֹת אֵילִים וְחֵלֶב מְרִיאִים; וְדַם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים, לֹא חָפָצְתִּי	ישראל חושבים שהבאת הקורבנות היא העיקר, שהטקס החיצוני הוא החשוב, אך זאת טעות. ה' מסתכל על הכוונות.
.יב כִּי תָבֹאוּ, לֶרְאוֹת פָּנָי--מִי-בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם, רְמֹס חֲצֵרָי .	עלייה לרגל היא לא העיקר, ה' מעדיף שישראל לא יבאו לבית המקדש, אם בבואם הם מבזים את ה'
יג לֹא תוֹסִיפוּ, הָבִיא מִנְחַת-שָׁוְא--קְטֹרֶת תּוֹעֵבָה הִיא, לִי; חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קְרֹא מִקְרָא, לֹא-אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה	ישראל חושבים שה' רוצה את התאספות העם בבית המקדש בשבת ובמועדים , אך הנביא אומר להם שהדבר לא רצוי בפני ה', שהתאספות העם מנוצלת לתכנון מעשה רעים ועוול חברתי
.יד חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי, הָיוּ עָלַי לָטֹרַח; נִלְאֵיתִי, נְשֹׂא	ראש חודש והמועדים שנואים על ה', הם נהפכו להיות ימים המגברים את המעשים הרעים בזמן התאספות העם.
.טו וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם, אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם--גַּם כִּי-תַרְבּוּ תְפִלָּה, אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ: יְדֵיכֶם, דָּמִים מָלֵאוּ.	ה' לא מקבל את ברכת הכוהנים שנאמרת בזמן שיש עוול וחוסר צדק חברתי. ה' לא מקבל את תפילת העם , שהיא לא יכולה לחפר על שפיכות הדמים ("ידיכם דמים מלאו")

הערה:

בפסוקים אלו מתוארות מצוות רבות של בן אדם למקום:

א. זבחים ב. עולות ג. עלייה למקדש ד. מנחות ה. קטורת ו. שבתות, חגים ותפילות.

כל אלו אינם מתקבלים לפני ה' בגלל שתוך כדי קיום המצוות " ידיכם דמים מלאו"

דרישת הנביא מהעם לחזור בתשובה

טז רַחֲצוּ, הִזַּכּוּ--הָסִירוּ רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם, מִנֶּגֶד עֵינָי: חִדְלוּ, הָרֵעַ. יז לִמְדוּ הֵיטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט, אַשְּׁרוּ חָמוֹץ; שִׁפְטוּ יָתוֹם, רִיבוּ אַלְמָנָה. {ס} {יח לְכוּ-נָא וְנִוָּכְחָה, יֹאמַר יְהוָה; אִם-יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ, אִם-יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ. יט אִם-תֹּאבוּ, וּשְׁמַעְתֶּם--טוּב הָאָרֶץ, תֹּאכֵלוּ. כ וְאִם-תְּמָאֲנוּ, וּמְרִיתֶם--חֶרֶב תְּאֻכְּלוּ, כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר.

הדרישה מהעם לחזור בתשובה מחולקת ל-2 חלקים: סור מרע ועשה טוב:

סור מרע: "רחצו היזכו" – תטהרו את עצמך על ידי התרחקות מהרע.

הסירו (הפסיקו) רוע מעלליכם "(מעשיכם).

"חידלו (הפסיקו) הרע" .

עשה טוב: "למדו היטב"- למדו עצמכם להתרגל לעשות טוב.

"דרשו משפט"- דאגו לעשות משפט צדק

"אשרו חומץ" – תיישרו (תתקנו) את משפטי העוול שעשיתם ליתום

ולאלמנה

<u>הנביא מחזק את העם במשל על מנת שידעו שאפשר לחזור בתשובה:</u>

"אִם-יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ, אִם-יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ"

א. חטאיכם דומים לצמר אדום, אם תחזרו בתשובה הוא יהיה לבן ולא ישאר סימן לצבע האדום (לחטאים שלכם).

ב. אם החטאים שלכם דומים לצבע האדום של תולעת השני , אם תחזרו בתשובה הם יהפכו לצמר לבן (אם תחזרו בתשובה לא יהיה זכר לחטאים שעשיתם)

ישעיהו מציב שני דרכים בפני העם :

" .יט אִם-תֹּאבוּ, וּשְׁמַעְתֶּם--טוּב הָאָרֶץ, תֹּאכֵלוּ .כ וְאִם-תְּמָאֲנוּ, וּמְרִיתֶם--חֶרֶב תְּאֻכְּלוּ, כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר."

א. לעשות את רצון ה' ואז הם יקבלו שכר וייהנו מהארץ.

ב. לסרב לשמוע בקול ה' ולמרוד בו , אז הם ימותו בחרב.

הנביא מוכיח את מנהיגי העם באשמה של עיוות הצדק ופגיעה בחלשים

כא אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה, קִרְיָה נֶאֱמָנָה; מְלֵאתִי מִשְׁפָּט, צֶדֶק יָלִין בָּהּ--וְעַתָּה מְרַצְּחִים .כב כַּסְפֵּךְ, הָיָה לְסִיגִים; סָבְאֵךְ, מָהוּל בַּמָּיִם .כג שָׂרַיִךְ סוֹרְרִים, וְחַבְרֵי גַּנָּבִים--כֻּלּוֹ אֹהֵב שֹׁחַד, וְרֹדֵף שַׁלְמֹנִים; יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ, וְרִיב אַלְמָנָה לֹא-יָבוֹא אֲלֵיהֶם.

פסוק כא': הנביא מגדיל את התוכחה בכך שהוא קורא לירושלים קריה נאמנה ,השחיתות והעוול קורה בתוך ירושלים בניגוד לאופי של העיר שהיא קריה נאמנה , שהצדק היה ישן בה (גר בה) , ועכשיו יש בה מרצחים.

פסוקים כב'-כג':

המנהיגים	הפסוק	הסבר החטא
סוחרים	**כב** כַּסְפֵּךְ, הָיָה לְסִיגִים; סָבְאֵךְ, מָהוּל בַּמָּיִם .	**רמאות במסחר** הכסף היה נמדד במשקל של המטבע , הסוחרים היו מוספים לכסף פסולת (סיגים), וליין היו מוספים מים
שרים	**כג** שָׂרַיִךְ סוֹרְרִים, וְחַבְרֵי גַּנָּבִים--כֻּלּוֹ אֹהֵב שֹׁחַד, וְרֹדֵף שַׁלְמֹנִים...	**שחיתות בשלטון** השרים לוקחים שוחד
שופטים	כג.... יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ, וְרִיב אַלְמָנָה לֹא-יָבוֹא אֲלֵיהֶם.	**עיוות משפט** השופטים פוגעים באלמנות וביתומים

כד לָכֵן, נְאֻם הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת--אֲבִיר, יִשְׂרָאֵל: הוֹי אֶנָּחֵם מִצָּרַי, וְאִנָּקְמָה מֵאוֹיְבָי

כה וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ, וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגָיִךְ; וְאָסִירָה, כָּל-בְּדִילָיִךְ.

כו וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה, וְיֹעֲצַיִךְ כְּבַתְּחִלָּה; אַחֲרֵי-כֵן, יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק--קִרְיָה, נֶאֱמָנָה .כז צִיּוֹן, בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה; וְשָׁבֶיהָ, בִּצְדָקָה.

<u>הערה:</u>

בפסוק כה' משמעות המילה "ואשיבה" – אשוב אחזור שוב ושוב על פעולת הענישה כנגד ישראל

בפסוק כו' : משמעות המילה "ואשיבה" חיובית והיא החזרת המצב לקדמותו , ה' מבטיח שיחזיר לירושלים אנשי צדק, שופטים, מנהיגים

פסוק כה':

וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגָיִךְ - אנקה אותך מהדברים הרעים שבך ("בור" חומר ניקוי)

וְאָסִירָה כָּל בְּדִילָיִךְ - אנקה ממך את המתכת הגרועה (כצורף המנקה את המתכות היקרות)

פסוק כו':

ה' מבטיח שהוא יחזיר לירושלים את המצב שהיה בעבר שיהיו בה שופטי צדק (כבראשונה), ויועצים (כבתחילה), וירושלים תחזור ותיקרא עיר צדק- קריה נאמנה

<u>השוואה בתיאור ירושלים בין פס' כא' לפס' כו'</u>

	בעבר	בהווה	בעתיד
פסוק כא'	קריה נאמנה צדק ילין בה	זונה ועתה מרצחים	_____
פסוק כו'	קריה נאמנה צדק ילין בה	זונה ועתה מרצחים	עיר הצדק קריה נאמנה

בפסוק כא' אין התייחסות למצב ירושלים בעתיד

<u>הערה:</u>

בפסוקים טז'-כ':

דורש הנביא מהעם להחזיר את המצב בירושלים לקדמותו, ולתקן את העוול:

טז רַחֲצוּ, הִזַּכּוּ--הָסִירוּ רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם, מִנֶּגֶד עֵינָי: חִדְלוּ, הָרֵעַ. יז לִמְדוּ הֵיטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט, אַשְּׁרוּ חָמוֹץ; שִׁפְטוּ יָתוֹם, רִיבוּ אַלְמָנָה. {ס} {יח} לְכוּ-נָא וְנִוָּכְחָה, יֹאמַר יְהוָה; אִם-יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ, אִם-יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ. יט אִם-תֹּאבוּ, וּשְׁמַעְתֶּם--טוּב הָאָרֶץ, תֹּאכֵלוּ. כ וְאִם-תְּמָאֲנוּ, וּמְרִיתֶם--חֶרֶב תְּאֻכְּלוּ, כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר.

בפסוקים כה'-כו'

ה' אומר שהוא יחזיר את המצב לקדמותו ויתקן את העוול:

כה וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ, וְאֶצְרֹף כַּבֹּר סִיגָיִךְ; וְאָסִירָה, כָּל-בְּדִילָיִךְ.

כו וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה, וְיֹעֲצַיִךְ כְּבַתְּחִלָּה; אַחֲרֵי-כֵן, יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק--קִרְיָה, נֶאֱמָנָה. כז צִיּוֹן, בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה; וְשָׁבֶיהָ, בִּצְדָקָה

ירושלים תחזור להיות קריה נאמנה ועיר צדק או על ידי העם שיחזור בתשובה או על ידי הקב"ה.

<u>הנביא ישעהו מסיים את הנבואה בדברים שיקרו לרשעים ולפושעים בזמן שה' יחזיר את המשפט והצדק לירושלים</u>

כח וְשֶׁבֶר פֹּשְׁעִים וְחַטָּאִים, יַחְדָּו; וְעֹזְבֵי יְהוָה, יִכְלוּ

על הפושעים והחוטאים יבוא שבר , והרשעים שחדלו (הפסיקו) לעשות מצוות יכלו (יושמדו).

כט כִּי יֵבֹשׁוּ, מֵאֵילִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם; וְתַחְפְּרוּ--מֵהַגַּנּוֹת, אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אותם

פושעים וחטאים יתביישו והתאכזבו כשיראו שהנביא צדק והם טעו שהאמינו בעצי האלה (עצים ששמשו לעבודה זרה) ואותם עצים נבלו, אותם רשעים יתבישו (יחפרו) מהגינות בהם נטעו עצים לעבודה זרה

ל. כִּי תִהְיוּ, כְּאֵלָה נֹבֶלֶת עָלֶהָ; וּכְגַנָּה, אֲשֶׁר-מַיִם אֵין לָהּ.

אותם רשעים יהיו דומים לעלים שנשרו מהעצי האלה שהתייבשו ולגינה של העבודה זרה שאין בה מים .

גורל הרשעים יהיה דומה למה שיקרה לעבודה זרה שגם הם יבלו ויתייבשו.

לא וְהָיָה הֶחָסֹן לִנְעֹרֶת, וּפָעֲלוֹ לְנִיצוֹץ ; וּבָעֲרוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, וְאֵין מְכַבֶּה.

האילן החסון (החזק) ששמש לעבודה זרה יהפוך לפסולת הפשתן (**לנערות**),

האדם שנטע את העץ (**ופעלו**) שעבד אלילים לעץ בהתלהבות ובאש יוקדת , יהפוך **לניצוץ** קטן

העץ והאדם שעבד לו אלילים ישרפו ביחד ולא יהיה מי שיכבה אותם.

<u>הערה:</u> רש"י מסביר שהחסון הוא האדם שגזל את העני (בין אדם לחברו)

רד"ק מסביר שהחסון הוא עובד עבודה זרה (בין אדם למקום)

בס"ד

ישעיהו פרק ב'

פסוקים א'-ד': חזון אחרית הימים

פסוקים ה'-יא': המצב הנוכחי הגרוע

פסוקים יא'-כב': קטנות האדם מול עוצמתו של ה' שתתגלה באחרית הימים.

<u>באחרית הימים כל העמים יושפעו מתורת ה':</u>

פסוק ב':

" נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית-יְהוָה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, וְנִשָּׂא, מִגְּבָעוֹת; וְנָהֲרוּ אֵלָיו, כָּל-הַגּוֹיִם "

- כל העמים יראו בבית המקדש כמקום ערכי מרומם.
- עמים רבים יבוא לבית ה'

פסוק ג'

"וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים, וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל-הַר-יְהוָה אֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו, וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וּדְבַר-יְהוָה מִירוּשָׁלִָם"

- העמים יעדדו האחד את השני ללמוד כיצד להתנהג מתוך לימוד התורה.

פסוק ד':

"וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים, וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים, וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת--לֹא-יִשָּׂא גוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב, וְלֹא-יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה"

- העמים יקבלו את סמכותו של המלך המשיח להכריע בין הסיכסוכים , ולכן יפסקו המלחמות.
- כלי הנשק ישמשו לעבודת אדמה ולא למלחמה

שאלה :

מתי הוא זמן אחרית הימים?

תשובה :

בעתיד הרחוק בזמן ביאת המשיח (רד"ק)

בעתיד הקרוב בזמן הצלת ממלכת יהודה בימי חזקיהו או בימי בית שני.(דעת מקרא).

הערה: ירושלים מתוארת באחרית הימים כמקום גבוה (רוחנית) מרכזי לכל העולם שאליו יבוא עמים רבים ומשם יצא לימוד המוסר והצדק המוחלט וממנו יצא שלום עולמי.

פסוק ב':

" נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית-יְהוָה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, וְנִשָּׂא, מִגְּבָעוֹת; וְנָהֲרוּ אֵלָיו, כָּל-הַגּוֹיִם "

המלבי"ם מתייחס לתיאור " ונהרו אליו " בפירושו ומסביר שהעמים יבוא לירושלים בעוצמה הולכת וגוברת כמו נהר שכל המים מתאספים אליו והוא מתגבר בעוצמתו.

רש"י מפרשי את ינהרו = ימשכו, שכל העמים ימשכו באחרית הימים לבית המקדש.

הערה: בפסוקים הבאים מוסברת הסיבה לכך שעמים ינהרו לבית המקדש ,הם יעשו זאת בשביל להיות מושפעים מתורת ה' מתוך לימוד התורה בירושלים

פסוק ד':

"וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים, וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים, וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת--לֹא-יִשָּׂא גּוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב, וְלֹא-יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה"

הפסוק מחולק לשני חלקים , ויש ביניהם קשר של סיבה ותוצאה.

סיבה- העמים יקבלו את המשיח כשופט עליון.

תוצאה - לא יהיו עוד מלחמות.

"וכתתו חרבותם לאיתים"- החרבות ישמשו לכלי חפירה באדמה.

" וחניתותיהם למזמרות" - החניתות ישמשו למזמרות .

כלי המלחמה ישמשו לעבודת אדמה , שלא יהיה בהם צורך, כי לא יהיו מלחמות.

הערה: בזמן הנבואה ירושלים נמצאת בשפל במקום להיות מרכז של צדק ומשפט , הנביא ישעיהו מתנבא על מקומה של ירושלים כעיר של צדק בעתיד לבו, עיר שממנה יצא משפט לכל העולם.

בין הנבואה על אחרית הימים בפסוקים א'-ד' לבין הנבואה בפסוקים ה'-ט' בולט **הניגוד** בין המצב הקיים לבין מצב ירושלים בעתיד.

פסוק ה' הינו פסוק מעבר בין בנבואה על אחרית הימים לבין נבואת התוכחה על המצב בזמן הנבואה.

ה בֵּית, יַעֲקֹב--לְכוּ וְנֵלְכָה, בְּאוֹר יְהוָה.

אם בעתיד לבוא העמים כולם ינהרו לבית המקדש ללכת באור ה' , המסקנה שישראל צרכים להבין מהנבואה היא שעל מנת להגיע למצב שתואר בחזון אחרית הימים העם צריך ללכת באור ה' ולשנות את מעשיהם, ולהפסיק ללכת בדרכי הגויים.

תיאור המצב הרוחני הנוכחי של ממלכת יהודה

ו כִּי נָטַשְׁתָּה, עַמְּךָ בֵּית יַעֲקֹב--כִּי מָלְאוּ מִקֶּדֶם, וְעֹנְנִים כַּפְּלִשְׁתִּים ; וּבְיַלְדֵי נָכְרִים, יַשְׂפִּיקוּ .ז וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, וְאֵין קֵצֶה לְאֹצְרֹתָיו ; וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ סוּסִים, וְאֵין קֵצֶה לְמַרְכְּבֹתָיו .ח וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ, אֱלִילִים : לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲווּ, לַאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו .ט וַיִּשַּׁח אָדָם, וַיִּשְׁפַּל-אִישׁ ; וְאַל-תִּשָּׂא, לָהֶם .י בּוֹא בַצּוּר, וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר, מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ .יא עֵינֵי גַּבְהוּת אָדָם, שָׁפֵל, וְשַׁח, רוּם אֲנָשִׁים ; וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא.

בפסוקים אלו מוכיח הנביא את ישראל על שחטאו בעבודת אלילים.

הסיבה לחטא מוזכרת בפסוק ז׳:

וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, וְאֵין קֵצֶה לְאֹצְרֹתָיו ; וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ סוּסִים, וְאֵין קֵצֶה לְמַרְכְּבֹתָיו.

ישראל יתגאו בגלל העושר שהיה להם.

פסוק ו׳ ופסוק ח׳ מוזכר החטא של ישראל :

ו. ״....כִּי מָלְאוּ מִקֶּדֶם, וְעֹנְנִים כַּפְּלִשְׁתִּים ; וּבְיַלְדֵי נָכְרִים, יַשְׂפִּיקוּ.״

ח ״ וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ, אֱלִילִים : לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲווּ, לַאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו״

הלכו אחרי עבודה זרה של הגויים למדו מהם כשפים ועבדו לאלילים שנוצרו על ידי האדם (״למעשה ידיו ישתחוו״), בתיאור זה מודגש שהבסיס והמקור לחטא העבודה זרה הוא גאוות לב האדם ממעשה ידיו.

פסוק ט׳-יא׳ מתואר העונש :

.**ט** וַיִּשַּׁח אָדָם, וַיִּשְׁפַּל-אִישׁ ; וְאַל-תִּשָּׂא, לָהֶם .י בּוֹא בַצּוּר, וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר, מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ .יא עֵינֵי גַּבְהוּת אָדָם, שָׁפֵל, וְשַׁח, רוּם אֲנָשִׁים ; וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא.

יש בעונש מידה כנגד מידה , אתם ישראל עבדתם עבודה זרה בגלל הגאווה , האמנתם שמעשה ידיכם יכול להיות אל. תענשו בהשפלה ״ וישפל איש״ , ״ עיני גבהות אדם שפל״, ותדעו שה׳ נשגב לבדו.

הערה: נבואה זו מתאימה למצב שהיה בממלכת יהודה **בימי המלך עוזיהו** שבגלל הצלחותיו במלחמה ועושרו הרב , הוא התגאה והקטיר קטורת בעצמו , ונענש על כך בצרעת, **רמז שנבואת ישעיהו עוסקת במלך ניתן למצוא בדוגמאות לגאווה שהיו מבוססות על אוצרות, סוסים ומרכבות בדומה לאיסורים שהתורה מצווה על המלך (בספר דברים) שלא להרבות כסף, סוסים, פרשים ומרכבות.**

יב כִּי יוֹם לַיהוָה צְבָאוֹת, עַל כָּל-גֵּאֶה--וָרָם; וְעַל, כָּל-נִשָּׂא וְשָׁפֵל. יג וְעַל כָּל-אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, הָרָמִים
וְהַנִּשָּׂאִים; וְעַל, כָּל-אַלּוֹנֵי הַבָּשָׁן. יד וְעַל, כָּל-הֶהָרִים הָרָמִים; וְעַל, כָּל-הַגְּבָעוֹת הַנִּשָּׂאוֹת. טו וְעַל,
כָּל-מִגְדָּל גָּבֹהַּ; וְעַל, כָּל-חוֹמָה בְּצוּרָה. טז וְעַל, כָּל-אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ; וְעַל, כָּל-שְׂכִיּוֹת הַחֶמְדָּה. יז וְשַׁח
גַּבְהוּת הָאָדָם, וְשָׁפֵל רוּם אֲנָשִׁים; וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא. יח וְהָאֱלִילִים, כָּלִיל
יַחֲלֹף. יט וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים, וּבִמְחִלּוֹת עָפָר--מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ, בְּקוּמוֹ, לַעֲרֹץ
הָאָרֶץ. כ בַּיּוֹם הַהוּא, יַשְׁלִיךְ הָאָדָם, אֵת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ, וְאֵת אֱלִילֵי זְהָבוֹ--אֲשֶׁר עָשׂוּ-לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת,
לַחְפֹּר פֵּרוֹת וְלָעֲטַלֵּפִים. כא לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצֻּרִים, וּבְסָעִפֵי הַסְּלָעִים--מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר
גְּאוֹנוֹ, בְּקוּמוֹ, לַעֲרֹץ הָאָרֶץ. כב חִדְלוּ לָכֶם מִן-הָאָדָם, אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ: כִּי-בַמֶּה נֶחְשָׁב, הוּא.

בפסוקים אלו באים לידי ביטוי **ההבדלים בין ה'** שהוא : רם,נשא,נשגב.

לבין האדם שהוא שפל,שח,

<u>הרעיון המרכזי של פסוקים אלו :</u>

א. אפסותו של האדם מול גדלות ה'.

ב. תיאור העונש שה' יעניש את האדם הגאה שחטא בעבודת אלילים , שיהיה שפל.

<u>הערה</u> : בפסוקים יא'-כב' מתואר מה שיקרה "ביום ההוא".

מצד אחד תפסק העבודה זרה והרשעים יפחדו מה' ויברחו למערות ולמחילות.

יח וְהָאֱלִילִים, כָּלִיל יַחֲלֹף. יט וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים, וּבִמְחִלּוֹת עָפָר--מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר
גְּאוֹנוֹ, בְּקוּמוֹ, לַעֲרֹץ הָאָרֶץ. כ בַּיּוֹם הַהוּא, יַשְׁלִיךְ הָאָדָם, אֵת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ, וְאֵת אֱלִילֵי זְהָבוֹ--
אֲשֶׁר עָשׂוּ-לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת, לַחְפֹּר פֵּרוֹת וְלָעֲטַלֵּפִים. כא לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצֻּרִים, וּבִסְעִפֵי
הַסְּלָעִים--מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ, בְּקוּמוֹ, לַעֲרֹץ הָאָרֶץ .

מצד שני ה' יתגלה במלוא כוחו .

כִּי יוֹם לַיהוָה צְבָאוֹת, עַל כָּל-גֵּאֶה--וָרָם; וְעַל, כָּל-נִשָּׂא וְשָׁפֵל. יג וְעַל כָּל-אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן,
הָרָמִים וְהַנִּשָּׂאִים; וְעַל, כָּל-אַלּוֹנֵי הַבָּשָׁן. יד וְעַל, כָּל-הֶהָרִים הָרָמִים; וְעַל, כָּל-הַגְּבָעוֹת
הַנִּשָּׂאוֹת. טו וְעַל, כָּל-מִגְדָּל גָּבֹהַּ; וְעַל, כָּל-חוֹמָה בְּצוּרָה. טז וְעַל, כָּל-אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ; וְעַל,
כָּל-שְׂכִיּוֹת הַחֶמְדָּה. יז וְשַׁח גַּבְהוּת הָאָדָם, וְשָׁפֵל רוּם אֲנָשִׁים; וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא

התיאור של גדלות ה' מופיע בצורה של כלל ופרט.

כלל ה' יתנשא מעל כל העולם:

יב כִּי יוֹם לַיהוָה צְבָאוֹת, עַל כָּל-גֵּאֶה--וָרָם; וְעַל, כָּל-נִשָּׂא וְשָׁפֵל

פירוט המקומות שה' יתנשא עליהם (ארזי הלבנון, הגבעות הנשאות, אלוני הבשן,ההרים הרמים, מגדל גבוה,חומה בצורה, אוניות תרשיש, שכיות החמדה).

יג וְעַל כָּל-אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, הָרָמִים וְהַנִּשָּׂאִים; וְעַל, כָּל-אַלוֹנֵי הַבָּשָׁן. **יד** וְעַל, כָּל-הֶהָרִים הָרָמִים; וְעַל, כָּל-הַגְּבָעוֹת הַנִּשָּׂאוֹת. **טו** וְעַל, כָּל-מִגְדָּל גָּבֹהַּ; וְעַל, כָּל-חוֹמָה בְּצוּרָה. **טז** וְעַל, כָּל-אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ; וְעַל, כָּל-שְׂכִיּוֹת הַחֶמְדָּה. **יז** וְשַׁח גַּבְהוּת הָאָדָם, וְשָׁפֵל רוּם אֲנָשִׁים; וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ, בַּיּוֹם הַהוּא.

הערה: הנביא מפרט בתיאור התנשאות ה' בעולם , את איתני הטבע (ארזי הלבנון, גבעות נשאות, , אלוני הבשן, הרים רמים) ואת המבנים החזקים שיבנה האדם (מגדל גבוה, ערים בצורות , אוניות תרשיש), כסמל לכך שהתנשאות ה' תיהיה מעל הדברים החזקים בעולם.

<u>הדברים שיהיו "ביום ההוא":</u>

א. אנשים יפסיקו לעבוד עבודה זרה.

כ בַּיּוֹם הַהוּא, יַשְׁלִיךְ הָאָדָם, אֵת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ, וְאֵת אֱלִילֵי זְהָבוֹ--אֲשֶׁר עָשׂוּ-לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת, לַחְפֹּר פֵּרוֹת וְלָעֲטַלֵּפִים. **כא** לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצֻּרִים, וּבִסְעִפֵי הַסְּלָעִים--מִפְּנֵי פַּחַד יְהוָה, וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ, בְּקוּמוֹ, לַעֲרֹץ הָאָרֶץ

ב. אנשים יפסיקו להאמין בכח האדם שנשמה באפו (חייו זמניים) ויאמנו בכוחו של ה'.

כב חִדְלוּ לָכֶם מִן-הָאָדָם, אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ: כִּי-בַמֶּה נֶחְשָׁב, הוּא.

<u>הערה:</u> הביטוי יום ה' מתאר בדרך כלל את התקופה שתביא לאחרית הימים , לעיתים תקופה זאת מתוארת כפורענות שתבוא על עם ישראל ולעיתים כפורענות שתבוא על הגויים.

תכליתו של יום ה' בישעיהו היא בעיקר בביטול הגאווה האנושית ובהכרה בה' , של עם ישראל ושל הגויים.

פרק ה

משל הכרם

חלוקת הפרק:

פסוקים א'-ז' משל הכרם.

פסוקים ח'-כג' שש קריאות אזהרה על חטאי העם.

פסוקים כד'-ל' תיאור הפורענות העתידה לבוא.

משל הכרם

א אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי, שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ: כֶּרֶם הָיָה לִידִידִי, בְּקֶרֶן בֶּן-שָׁמֶן. ב וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ, וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק, וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ, וְגַם-יֶקֶב חָצֵב בּוֹ; וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים. ג וְעַתָּה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ יְהוּדָה--שִׁפְטוּ-נָא, בֵּינִי וּבֵין כַּרְמִי. ד מַה-לַּעֲשׂוֹת עוֹד לְכַרְמִי, וְלֹא עָשִׂיתִי בּוֹ: מַדּוּעַ קִוֵּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים. ה וְעַתָּה אוֹדִיעָה-נָּא אֶתְכֶם, אֵת אֲשֶׁר-אֲנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי: הָסֵר מְשׂוּכָּתוֹ וְהָיָה לְבָעֵר, פָּרֹץ גְּדֵרוֹ וְהָיָה לְמִרְמָס. ו וַאֲשִׁיתֵהוּ בָתָה, לֹא יְזֻמַּר וְלֹא יֵעָדֵר, וְעָלָה שָׁמִיר, וָשַׁיִת; וְעַל הֶעָבִים אֲצַוֶּה, מֵהַמְטִיר עָלָיו מָטָר. ז כִּי כֶרֶם יְהוָה צְבָאוֹת, בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאִישׁ יְהוּדָה, נְטַע שַׁעֲשׁוּעָיו; וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח, לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה.

המשל:

<u>הקדמה :</u> משל הכרם הינו "משל שיפוטי" , (משל על דרך המשפט)

ג וְעַתָּה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ יְהוּדָה--שִׁפְטוּ-נָא, בֵּינִי וּבֵין כַּרְמִי.

המאזין שומע מקרה שלכאורה אינו קשור אליו והוא מתבקש לשפוט את הדמויות שבסיפור, והוא לא שם לב שבדרך זו הוא שופט את עצמו, שיש דמיון בין העבירה המסופרת במשל לבין התנהגותו. הפניה לעם להכריע במשפט היא בקשה רטורית, הנביא לא באמת מבקש מהעם לשפוט, ולכן לא נכתב , אם ומה הייתה תגובת העם.

המשל	הנמשל
בעל הכרם	ה'
הכרם	ישראל

<u>המקרה</u> : לאדם הייתה כרם במקום שנקרא קרן בן-שמן,

בעל הכרם טפל במסירות גדולה בכרם , הכשיר את האדמה ונטע נטעיות משובחות (וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ, וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק, וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ) ,

במטרה שתגדל הכרם ענבים משובחים שיוכל להכין מהם יין (וְגַם-יֶקֶב חָצֵב בּוֹ)

ובמקום שיצאו ענבים טובות יצאו ענבים גרועות (וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים)

(ענבים בואשים= ענבים בשלב הבוסר שלא ניתן ליצר מהם יין)

<u>תגובת בעל הכרם :</u>

בעל הכרם החליט להעניש את הכרם, הוא הפסיק לטפל בה , (״ לֹא יִזָּמֵר וְלֹא יֵעָדֵר, וְעָלָה שָׁמִיר, וָשָׁיִת״)

הסיר את הגדרות שהגנו על הכרם, פ(״יֶרֶץ גְּדֵרוֹ וְהָיָה לְמִרְמָס.״)

דאג שתישאר שוממה , (״וַאֲשִׁיתֵהוּ בָתָּה״)

וציווה על העננים שלא יורידו עליה גשם, ; (״וְעַל הֶעָבִים אֲצַוֶּה, מֵהַמְטִיר עָלָיו מָטָר״)

בשביל שלא יגדלו בה ענבים

הנמשל:

הקב״ה (בעל הכרם) דאג לבני ישראל (כרם) , מתוך תקוה שיצא מעם ישראל עם מובחר (ענבים טובים), בפועל הם חטאו וגדלו ענבים באושים (עם ישראל חטא) .

ז כִּי כֶרֶם יְהוָה צְבָאוֹת, בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאִישׁ יְהוּדָה, נְטַע שַׁעֲשׁוּעָיו ; וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח, לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה

<u>העונש</u> : ה׳ יעזוב את ישראל (כמו שבעל הכרם נטש את אותה) , יפסיק להגן עליהם (כמו שבעל הכרם הסיר את הגדר) וייתן לאויבים של ישראל לתקוף אותם.

הנמשל לפעולות שעשה בעל הכרם

הפעולות שעשה בעל הכרם	הנמשל
קרן בן שמן (מקום טוב לגידול כרם)	הכנסת עם ישראל לארץ משובחת (א״י)
ויעזקהו (בניית גדר)	ה׳ הקיף את עם ישראל בענני כבוד שהלכו במדבר (שמירה)
ויסקלהו (ניקוי השטח מאבנים)	ה׳ גרש את שבעת העמים מארץ ישראל
ויטעהו שורק (נטיעות טובות)	עם ישראל שהוא נטע נבחר
ויבן מגדל בתוכו (מגדל לשמירה על הכרם)	בניית בית המקדש
וגם יקב חצב בו (בתקוה שיזכה שהכרם יתן פרי	בניית המזבח לכפרת החטאים של עם ישראל

<u>הערה</u> : האכזבה של ה' מעם ישראל בה לידי ביטוי בפסוק ז' .

"...וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח, לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה"

ה' מצפה מעם ישראל לעשות משפט , ואם עושים משפח.(משפח=סיפוח , ישראל סיפחו (אוסייפו) חטאים)

ה' מצפה מישראל לעשות צדקה והם גורמים לצעקה של היתומים והאלמנות.

המשל	נמשל
וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים	"...וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח, לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה"

<u>הערה :</u>

בפסוק ד' בפרק ה' מופיע המשל " מדוע קויתי לעשות ענבים ויעש באשים"

פסוק ב' בפרק א' מופיע הנמשל : " בנים גדלתי (ענבים) והם פשעו בי (באשים)"

<u>הערה:</u>

השימוש פעמיים במילה " והנה " מבטא את ההפתעה בבחירתם הרעה של עם ישראל וממחיש את גודל האכזבה.

שש קריאות אזהרה על חטאי העם

בתחילת כל אזהרה מופיעה המילה "הוי" , להבעת זעזוע מעוונות העם וצער על המצב.

הנביא מפנה את האזהרות למנהגי העם ולבני המעמד הגבוה

העונש על החטאים יהיה **מידה כנגד מידה** – באותו הדבר בו הם חטאו , כך הם יענשו.

ח הוֹי, מַגִּיעֵי בַּיִת בְּבַיִת--שָׂדֶה בְשָׂדֶה, יַקְרִיבוּ: עַד אֶפֶס מָקוֹם, וְהוּשַּׁבְתֶּם לְבַדְּכֶם בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. ט בְּאָזְנָי, יְהוָה צְבָאוֹת: אִם-לֹא בָתִּים רַבִּים, לְשַׁמָּה יִהְיוּ--גְּדֹלִים וְטוֹבִים, מֵאֵין יוֹשֵׁב. י כִּי, עֲשֶׂרֶת צִמְדֵי-כֶרֶם, יַעֲשׂוּ, בַּת אֶחָת; וְזֶרַע חֹמֶר, יַעֲשֶׂה אֵיפָה.

החטא: העשירים עושקים את העניים ולוקחים כל חלקת אדמה פנויה , וכך נוצר מצב שהבתים שלהם נוגעים האחד בשני.

העונש: הבתים שנלקחו יהיו שוממים והשדות יתנו מעט יבול.

יא הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר, שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ; מְאַחֲרֵי בַּנֶּשֶׁף, יַיִן יַדְלִיקֵם. יב וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל, תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן--מִשְׁתֵּיהֶם; וְאֵת פֹּעַל יְהוָה לֹא יַבִּיטוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא רָאוּ. יג לָכֵן גָּלָה עַמִּי, מִבְּלִי-דָעַת; וּכְבוֹדוֹ מְתֵי רָעָב, וַהֲמוֹנוֹ צָחֵה צָמָא. יד לָכֵן, הִרְחִיבָה שְׁאוֹל נַפְשָׁהּ, וּפָעֲרָה פִיהָ, לִבְלִי-חֹק; וְיָרַד הֲדָרָהּ וַהֲמוֹנָהּ וּשְׁאוֹנָהּ, וְעָלֵז בָּהּ. טו וַיִּשַּׁח אָדָם, וַיִּשְׁפַּל-אִישׁ; וְעֵינֵי גְבֹהִים, תִּשְׁפַּלְנָה. טז וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת, בַּמִּשְׁפָּט; וְהָאֵל, הַקָּדוֹשׁ, נִקְדָּשׁ, בִּצְדָקָה. יז וְרָעוּ כְבָשִׂים, כִּדְבָרָם; וְחָרְבוֹת מֵחִים, גָּרִים יֹאכֵלוּ.

החטא : הוללות ושיכרון בלילה המביא לשיכחת ה' ביום.

העונש : גלות שתביא לרעב, צמא והשפלה

יח הוֹי מֹשְׁכֵי הֶעָוֹן, בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא; וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה, חַטָּאָה. יט הָאֹמְרִים, יְמַהֵר יָחִישָׁה מַעֲשֵׂהוּ--לְמַעַן נִרְאֶה; וְתִקְרַב וְתָבוֹאָה, עֲצַת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל--וְנֵדָעָה.

החטא: המזלזלים בנבואת ה' ו אומרים "נראה את ה' ממהר ה' לעשות את דבריו" ואומרים שלא יענשו, וממשכים להגדיל את החטאים כמו חבל עבות (שעבה וחזק שתפקידו לחבר את העגלה לסוס)

כ הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב, וְלַטּוֹב רָע: שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ, שָׂמִים מַר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר.

החטא: אומרים על מעשים טובים שהם רעים ועל הרעים שהם טובים

כא הוֹי, חַכָמִים בְּעֵינֵיהֶם; וְנֶגֶד פְּנֵיהֶם, נְבֹנִים.

החטא: החושבים עצמם לחכמים שמבינים את המצב יותר טוב מהנביא, ולכן לא מקשיבים לו.

כב הוֹי, גִּבּוֹרִים לִשְׁתּוֹת יָיִן; וְאַנְשֵׁי-חַיִל, לִמְסֹךְ שֵׁכָר. כג מַצְדִּיקֵי רָשָׁע, עֵקֶב שֹׁחַד; וְצִדְקַת צַדִּיקִים, יָסִירוּ מִמֶּנּוּ.

החטא: המנהיגים שעסוקים במילוי תאוותיהם ופוגעים במערכת המשפט, על ידי לקיחת שוחד.

העונש על כל המעשים הרעים:

כד. לָכֵן כֶּאֱכֹל קַשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ, וַחֲשַׁשׁ לֶהָבָה יִרְפֶּה, שָׁרְשָׁם כַּמָּק יִהְיֶה, וּפִרְחָם כָּאָבָק יַעֲלֶה: כִּי מָאֲסוּ, אֵת תּוֹרַת יְהוָה צְבָאוֹת, וְאֵת אִמְרַת קְדוֹשׁ-יִשְׂרָאֵל, נִאֲצוּ

לכן: בגלל החטאים המוזכרים בפסוקים הקודמים.

כאכול קש לשון אש: כמו שאש אוכלת את הקש , כך ה' יעניש את הרשעים

וחשש להבה : עשב אחוז בלהבה, רפה= אין בו כח

הרשעים משולים לעץ שהשורשים שלו נרקבים (כמק יהיה)והפרחים שלו עפים ברוח.

כה עַל-כֵּן חָרָה אַף-יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיֵּט יָדוֹ עָלָיו וַיַּכֵּהוּ, וַיִּרְגְּזוּ הֶהָרִים, וַתְּהִי נִבְלָתָם כַּסּוּחָה, בְּקֶרֶב חוּצוֹת; בְּכָל-זֹאת לֹא-שָׁב אַפּוֹ, וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה.

על –כן : בגלל החטאים שהוזכרו בפסוקים הקודמים.

ה' כועס על עם ישראל ומעניש אותם , ברעידת אדמה (ירגזו עמים)

וגופותיהם יהיו נבלה, כמו אשפה מאוסה (סוחה) בחוצות העיר (בקרב חוצות).

הנביא מסיים בתיאור האויב שיתקוף את ישראל כעונש מיד ה' על החטאים הרבים:

כו וְנָשָׂא-נֵס לַגּוֹיִם מֵרָחוֹק, וְשָׁרַק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ; וְהִנֵּה מְהֵרָה, קַל יָבוֹא.

ונשא נס : הרים ה' דגל , כדי להראות לגויים לבוא ולתקוף את ישראל.

והגויים יבוא במהירות ובקלות.

כז אֵין-עָיֵף וְאֵין-כּוֹשֵׁל בּוֹ, לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן; וְלֹא נִפְתַּח אֵזוֹר חָלָצָיו, וְלֹא נִתַּק שְׂרוֹךְ נְעָלָיו

בצבא האויב אין עייפות והאטה , החגורה מאודקת היטב ונעליו קשורות , כך שאין דבר שמאט אותו ודורש מהאויב לעצור ולהתארגן.

כח אֲשֶׁר חִצָּיו שְׁנוּנִים, וְכָל-קַשְׁתֹתָיו דְּרֻכוֹת; פַּרְסוֹת סוּסָיו כַּצַּר נֶחְשָׁבוּ, וְגַלְגְּלָיו כַּסּוּפָה.

החצים של האויב מחודדים והקשתות מוכנות , פרסות הסוסים חזקים כאבן צור, וגלגלי המרכבות שלו נעים במהירות כמו סופה.

כט שְׁאָגָה לוֹ, כַּלָּבִיא; וְשָׁאַג (יִשְׁאַג) כַּכְּפִירִים וְיִנְהֹם וְיֹאחֵז טֶרֶף, וַיַּפְלִיט וְאֵין מַצִּיל.

צבא האויב יוצא למלחמה בשאגה גדולה שואגים כאריה ונמרים , תופסים את הטרף בחוזקה ואין אפשרות להינצל.

ל וְיִנְהֹם עָלָיו בַּיּוֹם הַהוּא, כִּנַהֲמַת-יָם; וְנִבַּט לָאָרֶץ, וְהִנֵּה-חֹשֶׁךְ, צַר וָאוֹר, חָשַׁךְ בַּעֲרִיפֶיהָ.

חוזר הנביא ומדמה את קולות האויב שתוקף שדומים הם לרעש הים המציף את הארץ, וכל מי שיסתכל על ארץ ישראל יראה חושך.

הערה :

א. תיאור העונש דומה לתיאור במשל הכרם שבעל הכרם מאפשר לפרוץ את הגדר ולפגוע בכרם.

ב. יש בעונש מידה כנגד מידה :

החוטאים מזלזלים בה' ואומרים שיאמר לעשות את דברו (באו ונראה אותו מקיים את אזהרתו), והאויב מתואר כמי שמגיע במהירות.

החוטאים ישנים בלילה וקמים בבוקר ומשתכרים , האוייב לא ישן ("לא ינום ולא ישן"(פס' כ'))

בס״ד

פרק ו

הקדשתו של ישעיהו לנבואה

קושי:

פרק א׳ פסוק א׳:

א חֲזוֹן, יְשַׁעְיָהוּ בֶן-אָמוֹץ, אֲשֶׁר חָזָה, עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם--**בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ** יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ, מַלְכֵי יְהוּדָה.

פרק ו׳ פסוק א׳:

בִּשְׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ, וָאֶרְאֶה אֶת-אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא ; וְשׁוּלָיו, מְלֵאִים אֶת-הַהֵיכָל.פסוקים א׳-ד׳ מתואר התגלות ה׳ לישעיהו.

מתי התחיל הנביא ישעיהו להתנבא , האם בימי עוזיהו המלך (כמו שכתוב בפרק א׳) או לאחר מות המלך עוזיהו (כמו שכתוב בפרק ו׳).

תירוץ:

רש״י : הנבואה של ישעיהו התחילה בפרק ו׳ , לפני מותו של המלך עוזיהו , ואין קושי בכך שהדברים לא מסודרים מבחינה כרונולוגית , מאחר ואין מוקדם ומאוחר בתורה .

המלבי״ם : הקדשת ישעיהו לנביא באופן קבוע הייתה בשנת מות של המלך עוזיהו, אך הוא היה נביא שלא בצורה קבועה עוד לפני שהוקדש לנביא באופן קבוע.

רש״י והמלבי״ם מסכימים לכך שהחל מפרק ו׳ ואילך ישעיהו הופך לנביא שליח , והם חולקים לגבי הנבואות מפרק א׳-ה׳

לפי המלבי״ם נבואות אלו נאמרו שלא במסגרת שלחות קבועה ומסודרת של הנביא ישעיהו

ולפי רש״י הם נבואות הדומות לכל נבואות ישעיהו בספר (אין מוקדם ומאוחר בתורה)

א בִּשְׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ, וָאֶרְאֶה אֶת-אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא **רָם וְנִשָּׂא**; וְשׁוּלָיו, מְלֵאִים אֶת-הַהֵיכָל

שאלה : כיצד הנביא ישעיהו אומר שהוא ראה את ה' , הרי בספר שמות כאשר משה מבקש מה' שיראה לו את פניו , עונה ה' אל משה " כי לא יראני האדם וחי" , אם למשה גדול הנביאים ה' לא הסכים להראות את פניו , קל וחומר שה' לא יראה את פניו לישעיהו?

תשובה : א. יש דרגות שונות של נבואה , כאשר משה שהיה במדרגה הגבוהה ביותר בה רואים הכל בצורה חדה וברורה (אספקלריא המאירה) , ה' לא הסכים שיראה את פניו, אך ברמת הנבואה של ישעיהו שבה לא רואים את הדברים בצורה ברורה , ניתן לראות את ה' (ראיה מטושטשת).

א בִּשְׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ, וָאֶרְאֶה אֶת-אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא **רָם וְנִשָּׂא**; וְשׁוּלָיו, מְלֵאִים אֶת-הַהֵיכָל

הערה: המלבי"ם אומר שהתיאור רם ונשא לא מתייחס אל הכסא עליו ישב ה' , אלא לה' שהוא רם ונשא , וחשוב לומר זאת בעל מפסוק זה, שלא נתבלבל ונאמר שה' הוא בשר ודם שיושב על כסא , אלא שנזכור שזה דימוי מעולם בני האדם וה' הוא רם ונשא מעל בני האדם.

שאלה : מדוע מסביר המלבי"ם "שרם ונשא" מתיחס אל ה' ולא אל הכסא עליו הוא יושב?

תשובה: שלא נטעה ונחשוב שה' הוא בשר ודם שיושב על כסא , לכן חשוב להזכיר שה' רם ונשא.

<u>תיאור המראה שראה ישעיהו</u>

א בִּשְׁנַת-מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ, וָאֶרְאֶה אֶת-אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא; וְשׁוּלָיו, מְלֵאִים אֶת-הַהֵיכָל ב שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד: בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו, וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו--וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף .ג וְקָרָא זֶה אֶל-זֶה וְאָמַר, קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת; מְלֹא כָל-הָאָרֶץ, כְּבוֹדוֹ .ד וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים, מִקּוֹל הַקּוֹרֵא; וְהַבַּיִת, יִמָּלֵא עָשָׁן

תגובת ישעיהו להתגלות ה'

ה וָאֹמַר אוֹי-לִי כִי-נִדְמֵיתִי, כִּי אִישׁ טְמֵא-שְׂפָתַיִם אָנֹכִי, וּבְתוֹךְ עַם-טְמֵא שְׂפָתַיִם,
אָנֹכִי יוֹשֵׁב: כִּי, אֶת-הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת--רָאוּ עֵינָי .

נִדְמֵיתִי

רש"י : ישעיהו מגיב בחשש שהוא ימות (נדמתי), שכתוב " כי לא יראנה האדם וחי"

אִישׁ טְמֵא-שְׂפָתַיִם אָנֹכִי, וּבְתוֹךְ עַם-טְמֵא שְׂפָתַיִם

יש פער גדול בין המראה שה' מתגלה לישעיהו לבין המצב שהעם טמאים.

הערה: הפער בין המצב הנוכחי של טומא וחטאים שעם ישראל שקוע בהם, לבין נבואה על מציאות טהורה ונשגבת של אחרית הימים, מלווה את כל נבואות ישעיהו כרעיון מרכזי בספר ישעיהו.

כתגובה לטענת ישעיהו שהוא טמא שפתיים ,המלאך נוגע בשפתיים של ישעיהו עם גחלת שהוא לקח מהמזבח , ומטהר את פיו ובכך מכשיר אותו לדבר עם ה'.

ו וַיָּעָף אֵלַי, אֶחָד מִן-הַשְּׂרָפִים, וּבְיָדוֹ, רִצְפָּה; בְּמֶלְקָחַיִם--לָקַח, מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ .ז וַיַּגַּע עַל-פִּי--וַיֹּאמֶר, הִנֵּה נָגַע זֶה עַל-שְׂפָתֶיךָ; וְסָר עֲוֹנֶךָ, וְחַטָּאתְךָ
תְּכֻפָּר.

וְסָר עֲוֹנֶךָ, וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר

המלאך מסיר מעל שפתיו של ישעיהו את העוון, שדבר ישעיהו לשון הרע על עם ישראל שאמר שהם טמא שפתיים.

ישעיהו מתנדב לתפקיד הנביא

ח וָאֶשְׁמַע אֶת-קוֹל אֲדֹנָי, אֹמֵר, אֶת-מִי אֶשְׁלַח, וּמִי יֵלֵךְ-לָנוּ; וָאֹמַר, הִנֵּנִי שְׁלָחֵנִי.

בפסוק ה' ישעיהו לא רואה את עצמו מתאים לנבואה, בטענה שהוא טמא שפתיים, בפסוק ח' ישעיהו מתנדב לקבל על עצמו את תפקיד הנבואה.

שאלה: מה גרם לישעיהו לשנות את דעתו?

תשובה : מלאך ה' נגע בשפתיים של ישעיהו ובכך טיהר אותו והכשיר את ישעיהו לקבל את תפקיד הנבואה.

הערה : התנדבות ישעיהו לקבל על עצמו את תפקיד הנביא יוצאת דופן שבדרך כלל הנביאים כגון : משה , יחזקאל, ירמיהו, התנגדו בתחילה לקבל על עצמם את התפקיד, הרד"ק מסביר שישעיהו עשה זאת מתוך הבנת חשיבות השליחות שלו.

ט וַיֹּאמֶר, לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה: שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל-תָּבִינוּ, וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל-תֵּדָעוּ. י הַשְׁמֵן לֵב-הָעָם הַזֶּה, וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע: פֶּן-יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע, וּלִבּוֹ יָבִין וְשָׁב--וְרָפָא לוֹ

שמעו שמוע ואל תבינו: " אתם שומעים את דברי , אך אינכם נותנים את לביכם להבין, המשיכו בדרך זאת ונראה מה יהיה סופכם.

וראו ראו ואל תדעו : אתם רואים את האותות והסימנים של הנביא, אך אתם מתעלמים מהם, המשיכו בדרך זאת ונראה מה יהיה סופכם

השמן לב העם הזה : אמור לעם שהם לא שמים את ליבם לנבואתך ועל ידי זה ליבם עטוף בשומן , וליבם האטום גורם לכך שימשיכו לא להקשיב ולא יחזרו בתשובה.

ואוזניו הכבד ועיניו השע (כסה) :אמור לעם שהם לא מקשבים לך , ועל ידי כך מרגילים את עצמם להיות חרשים , עד כדי כך שהאוזניים שלהם והעניים שלהם יהיו מכוסות, ותמנע מהם החזרה בתשובה.

כבר בעת מינוי ישעיהו לנביא , אומר לו ה' שהם לא יקבלו את דבריו , ושישראל לא יחזרו בתשובה.

הערה: ניתן להבין את דברי ה' לישעיהו בשתי דרכים :

א. תגיד לעם שהם צרכים לחזור בתשובה ,אני יודע שהם יבחרו שלא לחזור בתשובה. (הכנה לשליחות שתכשל) (מתאים יותר לפסוק ט')

ב. אמור לעם שהחטאים שלהם כל כך גדולים והם יענשו , ומניעת האפשרות לחזור בתשובה היא חלק מהעונש על מעשיהם הרעים. (מתאים יותר לפסוק י').

יא וָאֹמַר, עַד-מָתַי אֲדֹנָי; וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם-שָׁאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב, וּבָתִּים מֵאֵין אָדָם, וְהָאֲדָמָה, תִּשָּׁאֶה שְׁמָמָה .יב וְרִחַק יְהוָה, אֶת-הָאָדָם; וְרַבָּה הָעֲזוּבָה, בְּקֶרֶב הָאָרֶץ

הערה: אפשר להבין את **שאלת** ישעיהו את ה' : וָאֹמַר, עַד-מָתַי אֲדֹנָי ;, בשתי דרכים.

א. עד מתי העם לא יחזור בתשובה?

ב. עד מתי תעניש את העם שלא יוכל לחזור בתשובה?

ואת **התשובה** של ה' לישעיהו ניתן להסביר לפי שתי ההבנות של השאלה :

א. העם לא יחזור בתשובה עד שייענש בפורענות קשה שאחריה הארץ תהיה שממה ויושבי הארץ יוגלו.

ב. העם לא יוכל לחזור בתשובה עד שאעניש אותו בכך שהארץ תהיה שממה ויושבי הארץ יוגלו.

.יג וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרִיָּה, וְשָׁבָה וְהָיְתָה לְבָעֵר: כְּאֵלָה וְכָאַלּוֹן, אֲשֶׁר בְּשַׁלֶּכֶת מַצֶּבֶת בָּם--זֶרַע קֹדֶשׁ, מַצַּבְתָּהּ.

פסוק יג' הוא המשך לדברי הפורענות שנאמרו בפסוקים יא-יב , אבל הוא מסתיים בדברי נחמה.

וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרִיָּה, וְשָׁבָה וְהָיְתָה לְבָעֵר-

לאחר חורבן הארץ והגלות של יושביה, תישאר בארץ עשירית מהאוכלוסייה וגם היא תהיה לבער (שמדי פעם יתקפו אותם אויבים וישחיתו את היבול.

כְּאֵלָה וְכָאַלּוֹן, אֲשֶׁר בְּשַׁלֶּכֶת מַצֶּבֶת (גזע עץ) בָּם--זֶרַע קֹדֶשׁ, מַצַּבְתָּהּ.

הנביא מדמה את ישראל לעצי אלה ואלון שגם בזמן שלכת עדיין נשאר הגזע והוא סימן שהעץ עוד יחזור לפרוח, וכך גם ישראל שבזמן החורבן יראו כעץ שבשלכת , אבל הגזע יתקיים , ויש תקווה שעם ישראל יחזור לפרוח לאחר שייענש בחורבן.

פרק ז' (פסוקים א'- יז')

תגובת ישעיהו למצור של מלכי ארם וישראל על ממלכת יהודה

א וַיְהִי בִּימֵי אָחָז בֶּן-יוֹתָם בֶּן-עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, עָלָה רְצִין מֶלֶךְ-אֲרָם וּפֶקַח בֶּן-רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם, לַמִּלְחָמָה, עָלֶיהָ; וְלֹא יָכֹל, לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ. ב וַיֻּגַּד, לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר, נָחָה אֲרָם, עַל-אֶפְרָיִם; וַיָּנַע לְבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ, כְּנוֹעַ עֲצֵי-יַעַר מִפְּנֵי-רוּחַ.

הקדמה : (733 לפנה"ס).

לחץ האשורי לא חדל בימי אחז, התארגנה שוב ברית מדינות נגד אשור, בראשותם של פקח בן רמליהו מלך ישראל ורצין מלך ארם. שני מלכים אלה צרו על ירושלים כנראה במטרה להכריח את אחז מלך יהודה להצטרף אליהם לקואליציה נגד אשור. בפני אחז עמדו שתי אפשרויות , האחת להצטרף למלחמה נגד אשור והשנייה לחבור לאשור ולהילחם נגד ארם וממלכת ישראל, אחז פנה לעזרת אשור, בניגוד להצעת ישעיהו הנביא שאמר לו שיש דרך שלישי והיא לא להתערב ,ואכן תגלת פלאסר השלישי בא לעזרתו וכבש את דמשק ואת המחוזות הצפוניים של ישראל (מל"ב טו, כט)

<u>פרק ז' עוסק בנבואת ישעיהו למלך אחז והוא השלמה לפרק ט"ו בספר מלכים ב'.</u>

ב. וַיֻּגַּד, לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר, נָחָה אֲרָם, עַל-אֶפְרָיִם; וַיָּנַע לְבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ, כְּנוֹעַ עֲצֵי-יַעַר מִפְּנֵי-רוּחַ.

פסוק ב' מתוארת את תחושת הפחד **(וַיָּנַע לְבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ, כְּנוֹעַ עֲצֵי-יַעַר מִפְּנֵי-רוּחַ)** של אחז ,כאשר נודע שארם ואפרים התחברו ביחד בשביל לצאת נגדו למלחמה ,

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-יְשַׁעְיָהוּ, צֵא-נָא לִקְרַאת אָחָז, אַתָּה וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ: אֶל-קְצֵה, תְּעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה--אֶל-מְסִלַּת, שְׂדֵה כוֹבֵס.

ה' מצווה את ישעיהו לקחת את בנו שאר ישוב וללכת לאחז מלך יהודה , בנו של ישעיהו הנביא נקרא "שאר ישוב" , בשם זה יש רמז לפורענות מצד אחד ולנחמה מצד שני, " שאר"- ישארו מעטים מעם ישראל, "ישוב" – אותם מעטים שישארו ישובו לארץ ישראל לאחר הגלות (אפשרות אחרת שישובו בתשובה).

ד וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִשָּׁמֶר וְהַשְׁקֵט אַל-תִּירָא, וּלְבָבְךָ אַל-יֵרַךְ, מִשְּׁנֵי זַנְבוֹת הָאוּדִים
הָעֲשֵׁנִים, הָאֵלֶּה--בָּחֳרִי-אַף רְצִין וַאֲרָם, וּבֶן-רְמַלְיָהוּ. ה יַעַן, כִּי-יָעַץ עָלֶיךָ אֲרָם--
רָעָה: אֶפְרַיִם וּבֶן-רְמַלְיָהוּ, לֵאמֹר. ו נַעֲלֶה בִיהוּדָה וּנְקִיצֶנָּה, וְנַבְקִעֶנָּה אֵלֵינוּ;
וְנַמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ, אֵת בֶּן-טָבְאַל.

1) ישעיהו הנביא אומר למלך אחז

א. " השמר והשקט"-:

אל תתערב במלחמה בין ארם וישראל כנגד אשור (אל תצטרף לישראל וארם מצד אחד למלחמה כנגד אשור, ומצד שני אל תקרא למלך אשור למלחמה משותפת כנגד ישראל וארם.

ב. "אל תירא, ולבבך אל ירך"

וכנגד הפחד של אחז מישראל וארם , אומר ישעיהו הנביא לאחז , אל תפחד.

2) ישעיהו הנביא מכנה את ארם וישראל שני זנבות אודים עשנים:

"**אודים**" – חתיכת עץ מפוחמת או המקל שבעזרתו מזיזים את הפחמים , שבקצה הוא מפוחם , אך אין באפשרותו לבעור.

<u>מצודת דוד מסביר</u> "זנבות האודים" -שהמה כמו האודים האלה (ממלכת ישראל וממלכת ארם נמשלו לזנבות האודים) שאין בהם כח לבער אלא לעשן כך אין כח בידם (של ארם וישראל) לעשות לך מאומה רע רק העם מפחידים

ז כֹּה אָמַר, אֲדֹנָי יְהוִה: לֹא תָקוּם, וְלֹא תִהְיֶה. ח כִּי רֹאשׁ אֲרָם דַּמֶּשֶׂק, וְרֹאשׁ
דַּמֶּשֶׂק רְצִין; וּבְעוֹד, שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה, יֵחַת אֶפְרַיִם, מֵעָם. ט וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם
שֹׁמְרוֹן, וְרֹאשׁ שֹׁמְרוֹן בֶּן-רְמַלְיָהוּ; אִם לֹא תַאֲמִינוּ, כִּי לֹא תֵאָמֵנוּ.

- **"...לֹא תָקוּם, וְלֹא תִהְיֶה" (פסוק ז')**

ישעיהו הנביא מחזק את אחז וקובע בצורה ברורה "לא תקום ולא תהיה", התוכנית של ארם וישראל לכיבוש ירושלים (כפי שמפורט בפסוק ו')

נימוקי ישעיהו הנביא לכך שארם וישראל לא יצליחו בתוכנית לכיבוש יהודה:

א. ארם וישראל דומים לאודים מוצלים מאש, שאין בכוחם לשרוף (וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִשָּׁמֵר וְהַשְׁקֵט אַל-תִּירָא, וּלְבָבְךָ אַל-יֵרַךְ, מִשְּׁנֵי זַנְבוֹת הָאוּדִים הָעֲשֵׁנִים)

ב. שלטונם של ישראל וארם מוגבל רק לארצם. (כִּי רֹאשׁ אֲרָם דַּמֶּשֶׂק, וְרֹאשׁ דַּמֶּשֶׂק רְצִין וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם שֹׁמְרוֹן, וְרֹאשׁ שֹׁמְרוֹן בֶּן-רְמַלְיָהוּ).

"...אִם לֹא תַאֲמִינוּ, כִּי לֹא תֵאָמֵנוּ" (פסוק ט')

קושי: ישעיהו מסיים את החלק הראשון של הנבואה עם אמירה לא מובנת, הרי ברור שאם הם לא מאמנים אז הם לא מאמינים. (יש כאן חזרה על המובן מאליו).

תירוץ: רש"י : אם לא תאמינו לדברי ה' , לא תזכו לאמון מה' ולא תזכו לישועה.

רד"ק : אם אתם לא מאמינים לדבר ה' המעוברים על ידי ישעיהו נביא ה',

זאת הוכחה שאתם לא מאמינים בה'.

י וַיּוֹסֶף יְהוָה, דַּבֵּר אֶל-אָחָז לֵאמֹר

הערה: מכך שה' המשיך לדבר עם אחז דרך ישעיהו ולשכנע אותו שלא לפעול , ניתן להסיק שעד כאן אחז עוד לא השתכנע, ולכן יש צורך בנבואה נוספת, בה מציע ישעיהו אות כהוכחה לאמינות דבריו.

יא שְׁאַל-לְךָ אוֹת, מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ; הַעְמֵק שְׁאָלָה, אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמָעְלָה. יב וַיֹּאמֶר, אָחָז: לֹא-אֶשְׁאַל וְלֹא-אֲנַסֶּה, אֶת-יְהוָה.

פסוק יא' : ישעיהו שרואה שאחז לא מאמין לנבואתו , הוא מציע לו לבקש אות (סימן) , מה' שנבואתו של ישעיהו אמתית.

"...העמק שאלה או הגבה למעלה "- תוכל לבקש אות מדבר שנמצא בעמקים ועד דברים הנמצאים בגבהים.

שאלה: מהי מטרת ישעיהו באות שהוא מציע לאחז?

תשובה : רש"י : להבליט את חוסר אמונתו של אחז.

רד"ק : לגרום לאחז להאמין בדברי ישעיהו.

פסוק יב': אחז מסרב להצעת ישעיהו לבקש אות מה' , בנימוק שהוא לא רוצה לנסות את ה' (שכתוב בספר דברים : " לא תנסו את אלוקכם"),

הערה: אפשר להבין את דברי אחז שמסרב לבקשת האות , בצורה חיובית שמדובר בחוסר רצון לנסות את ה' ,אך נראה מתאים יותר לראות את סירבו לנסות את ה' כדבר שלילי שבכלל מקרה הוא לא מאמין בדברי ישעיהו בשם ה', ולכן אין טעם לנסות את ה'.

ישעיהו מוסר תוכחה לאחז על כך שלא האמין לדבריו:

יג וַיֹּאמֶר, שִׁמְעוּ-נָא בֵּית דָּוִד: הַמְעַט מִכֶּם הַלְאוֹת אֲנָשִׁים, כִּי תַלְאוּ גַּם אֶת-אֱלֹהָי

שִׁמְעוּ-נָא בֵּית דָּוִד- הכוונה לאחז והפנייה כללית לכל השרים והיועצים בבית המלוכה משום כבוד המלך.

הלאות אנשים- הכעסתם את האנשים שאתם מושלים בהם ועושקים אותם.

כי תלאו גם את אלוקי: גם תרגיזו את אלוקי ?(שימו לב שישעיהו מזכיר את ה' כאלוקיו ולא כאלוקים של כולם , כתגובה לכך שאחז לא רצה לנסות את ה' שלא משנה לו אם יהיה אות שבכל מקרה הוא לא יאמין בו)

האות (הסימן)

לאחר שאחז מסרב לקבל אות מה' , ישעיהו מביא את האות גם ללא הסכמת אחז,

האות הוא סימן ולא נס או פעולה לא טבעית.

יד לָכֵן יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא, לָכֶם--אוֹת: הִנֵּה הָעַלְמָה, הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן, וְקָרָאת שְׁמוֹ, עִמָּנוּ אֵל. טו חֶמְאָה וּדְבַשׁ, יֹאכֵל--לְדַעְתּוֹ מָאוֹס בָּרָע, וּבָחוֹר בַּטּוֹב. טז כִּי בְּטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר, מְאֹס בָּרָע--וּבָחֹר בַּטּוֹב: תֵּעָזֵב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה קָץ, מִפְּנֵי שְׁנֵי מְלָכֶיהָ.

הנה עלמה הרה – אישה צעירה בהיריון (כפי הנראה אישתו של ישעיהו)

תקרא לבן שהיא תלד עמנואל (רמז לכך שהוא יוכיח שה' עם ישראל), זהו האות.(שהיא לא יודעת לפני שתלד , אך היא תקרא לו , והנביא מגלה את שמו לאחז.

פסוק טו תינוק שמגיע לגיל בוגר מפסיק לינוק ובחור במאכלים טובים. (גיל שלוש), בזמן שיולד עמנואל יהיה נראה שהוא לא יזכה לאכול חמאה ודבש כאשר יפסיק לינוק , כי יש מצור על ירושלים.

פסוק טז אך שיגיע עמנואל לגיל שיפסיק לינוק,(בעוד כ- 4 שנים , כשנה של הריון ועוד שלוש שנים של יניקה) יבוא חורבן על ממלכת ארם וישראל וכשיפסיק לינוק יהיה לו חמאה ודבש לרוב.

תיאור חורבן ארם וישראל

יז יָבִיא יְהוָה עָלֶיךָ, וְעַל-עַמְּךָ וְעַל-בֵּית אָבִיךָ, יָמִים אֲשֶׁר לֹא-בָאוּ, לְמִיּוֹם סוּר-אֶפְרַיִם מֵעַל יְהוּדָה: אֵת, מֶלֶךְ אַשּׁוּר.

פסוק יז : עומדים לבוא על האזור ימים שלא היו מאז שהתפלגה ממלכת ישראל (**סוּר-אֶפְרַיִם מֵעַל יְהוּדָה**) , על ידי מלך אשור (שיחריב את ממלכת ישראל).

זאת נבואת פורענות ליהודה, שאם אחז לא ישמע לנביא ויקרא למלך אשור, אחרי נפילת ארם וישראל , אשור ישפיעו לרעה על ממלכת יהודה ואף יפגעו בה(מסע סנחריב)

פרק י' (מפסוק ה')

הקדמה :

ממלכת אשור שכנה באזור עירק של ימינו. במאה ה-8 לפני הספירה בימי ישעיהו היא כבשה את רוב מדינות האזור והפכה למעצמת על. במסעות הכיבושים שלה היא שעבדה והגלתה את תושבי הארצות שנכבשו, המדינות המשועבדות נדרשו להעלות מס לממלכה האשורית. הכיבוש האשורי התאפיין בעצמה אדירה ובאכזריות גדולה שבא לידי ביטוי בהרס רב, בביזה, בלקיחת השלל, בגזל האוצרות של העמים והערים שכבשו, ובהגליית תושביהן לארצות רחוקות.

האשורים כבשו ושיעבדו את מלכות ישראל והגלו את עשרת השבטים, בשני שלבים:
בשנת 732 לפנה"ס - בימי פקח בן רמליהו האשורים כבשו, שיעבדו והגלו את תושבי הגליל (מלכים ב טו, כט)
ובשנת 721 לפנה"ס בימי הושע בן אלה האשורים החריבו את שומרון, בירת ממלכת ישראל, והגלו את שאר תושבי מלכות ישראל לאשור, ובכך בא הקץ על ממלכת ישראל (מלכים ב, יז, ה-ו).

שנת 705 לפני הספירה, בעקבות מותו של סרגון מלך אשור סנחריב מולך על ממלכת אשור. עם עלייתו למלוכה פורץ מרד רב ממדים באימפריה האשורית, הוא בא לידי ביטוי בכך שבמדינות החסות של אשור וביניהם ירושלים הפסיקו להעלות מיסים לממלכה האשורית.

בשנת 701 לפנה"ס סנחריב, יוצא למסע של דיכוי מרידות . בשלב ראשון חזקיהו מלך יהודה סירב להיכנע לאשור, הוא בטח בעזרה שתבוא ממצרים. ירושלים שמה את מבטחה גם באלוקי ישראל.

סנחריב יצא למסע לכיבוש ממלכת יהודה, 46 ערים בצורות ביניהן את עזקה, את גת ואת לכיש. לכיש הייתה העיר החשובה ביותר שבשפלת יהודה ונחשבה שנייה לירושלים, סנחריב הטיל מצור על עיר המבצר החזקה, ולאחר זמן כבש אותה והפכה למפקדתו הקדמית.

חזקיהו הבין מה צפוי לירושלים ולכן בשלב הראשון חזקיהו נכנע למלך אשור ושילם לו מס כבד ולצורך כך אף "קִצַּץ חִזְקִיָּה אֶת דַּלְתוֹת הֵיכַל ה' וְאֶת הָאֳמְנוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר" (מלכים ב יח, יד-טז).

סנחריב קיבל את המיסים הכבדים ששיגר אליו חזקיהו, אך בכל זאת , הוא החליט לשים מצור על ירושלים ושלח שלושה שליחים בראשות **רבשקה** מבכיר הצבא האשורי, למלחמה פסיכולוגית על ירושלים. משימתם הייתה לשכנע את תושבי ירושלים להיכנע ולא להישמע למנהיגים שתומכים בהמשך המרידה. רבשקה, נשא נאום בו קרא אל העם שלא לשעות לעידודיו של חזקיהו ולהיכנע למלך אשור.

כאשר חזקיהו שמע את הנאום משריו, הוא עלה והתפלל במקדש ושלח שליחים אל הנביא ישעיהו שיתפלל גם הוא לישועה. ישעיהו הרגיע אותו וניבא לו שסנחריב ישוב לארצו וימות שם. רבשקה שלח שוב שליחים אל חזקיהו, עם מכתבים החוזרים על הטענה שהשמיע בנאומו, וחזקיהו חזר והתפלל במקדש. בעקבות תפילתו שלח אליו ישעיהו מכתב, בו ניבא כי צבאו של סנחריב יובס באופן נסי, ולא יפגע בירושלים כלל.

בפרק י' מתנבא ישעיהו ומביע עקרון בסיסי שכל מה שקורה בעולם נעשה בהשגחת ה' , כולל עליית ממלכת אשור , האשורים הם כלי בידי ה'להעניש את ישראל שחטאו.

ישעיהו מוכיח את אשור על גאותם שבא לידי ביטוי בצורה בולטת בניאום רבשקה שיוצא כנגד יכולת ה' לנצח את האל האשורי.

ה הוֹי אַשּׁוּר, שֵׁבֶט אַפִּי; וּמַטֶּה-הוּא בְיָדָם, זַעְמִי .ו בְּגוֹי חָנֵף אֲשַׁלְּחֶנּוּ, וְעַל-עַם
עֶבְרָתִי אֲצַוֶּנּוּ--לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלָבֹז בַּז, ולשימו (וּלְשׂוּמוֹ) מִרְמָס כְּחוֹמֶר חוּצוֹת .ז וְהוּא
לֹא-כֵן יְדַמֶּה, וּלְבָבוֹ לֹא-כֵן יַחְשֹׁב: כִּי לְהַשְׁמִיד בִּלְבָבוֹ, וּלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא
מְעָט .ח כִּי, יֹאמַר: הֲלֹא שָׂרַי יַחְדָּו, מְלָכִים .טהֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ, כַּלְנוֹ: אִם-לֹא
כְאַרְפַּד חֲמָת, אִם-לֹא כְּדַמֶּשֶׂק שֹׁמְרוֹן .י כַּאֲשֶׁר מָצְאָה יָדִי, לְמַמְלְכֹת הָאֱלִיל;
וּפְסִילֵיהֶם, מִירוּשָׁלַם וּמִשֹּׁמְרוֹן .יא הֲלֹא, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן--וְלֶאֱלִילֶיהָ: כֵּן
אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַם, וְלַעֲצַבֶּיהָ.

פסוק ה': ישעיהו מתאר את תפקיד אשור בעולם.

"שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי "-

אשור הוא המטה (המקל) שבאמצעותו מכה הקב"ה את העמים שיש להענישם

פסוק ו': ישעיהו קורא לעם ישראל "עם חנף" (עם רשע) , ובכך מבטה את הכעס והניכור של הקב"ה כלפי ישראל שחטאו.

תפקיד אשור להכות את עם ישראל שחטאו לפגוע ברכושם ("לשלל שלל")

ולהשפיל אותם ("ולשימו מרמס") כמו עפר שברחובות ("כחומר חוצות")

פסוק ז': מלך אשור "לא כן ידמה ולבבו לא-כֵן יַחְשֹׁב "- היה צריך לדעת שהוא שליח ה' , אך לא כך הוא חשב , אלא הוא התגאה בעוצמתו ובכוחו הרב.

" כִּי לְהַשְׁמִיד בִּלְבָבוֹ, וּלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא מְעָט".התפקיד שקבל אשור מה' היה להשפיל ולפגוע ברכוש של ישראל, אך מלך אשור חרג מתפקידו ופעל להשמיד ת ממלכת יהודה ועמים רבים נוספים

פסוק ח': סנחריב מלך אשור מתגאה ואומר: (הֲלֹא שָׂרַי יַחְדָּו, מְלָכִים)

הלא ראוי לכל שריו שיהיו כולם מלכים?! ולכן והוא הולך לכבוש מדינות כדי להמליך עליהם את שריו (דעת מקרא)

פסוק ט': דברי ההתפארות של סנחריב אשר מונה את הערים שכבש: כרכמיש, כלנו, ארפד, חמת, דמשק, שומרון. ההתמודדות המוצלחת מול ערים גדולות ומבוצרות מביאה את מלך אשור לראות את עצמו כבעל כוח לא מוגבל, אולי אפילו כאל, ולהכריז שגם ירושלים לא תעמוד בפניו (רד"ק ט).

שים לב! המשותף לכל הערים המוזכרות שהם היו מבוצרות ובכל זאת נכבשו בקלות על ידי מלך אשור.

המסקנה של מלך אשור מכיבושי הערים הייתה שהוא יכול להצליח לכבוש בקלות גם את ירושלים, ולהתגבר על ה' כפי שהתגברתי על כל שאר האללים של העמים שכבשתי.

<u>פסוק י':</u> "כַּאֲשֶׁר מָצְאָה יָדִי, לְמַמְלְכֹת הָאֱלִיל; וּפְסִילֵיהֶם, מִירוּשָׁלַם וּמִשֹּׁמְרוֹן"

מלך אשור לא עושה הבחנה בין אלוקי ישראל לבין אלילי עבודה זרה מבחינתו כולם אלילים שהוא בטוח שהוא יכול לגבור עליהם.

<u>פסוק יא':</u> המילים "הֲלֹא, כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן וְלֶאֱלִילֶיהָ: כֵּן אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלַם, וְלַעֲצַבֶּיהָ" נאמרות בשלב שבו ממלכת שומרון אכן חרבה, ותושביה יצאו לגלות, ולכן באוזני אנשי יהודה הן נשמעות מאיימות ומשמעותיות במיוחד.

<u>חטאי מלך אשור</u>

יב וְהָיָה, כִּי-יְבַצַּע אֲדֹנָי אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂהוּ, בְּהַר צִיּוֹן, וּבִירוּשָׁלִַם--אֶפְקֹד, עַל-פְּרִי-גֹדֶל לְבַב מֶלֶךְ-אַשּׁוּר, וְעַל-תִּפְאֶרֶת, רוּם עֵינָיו.

<u>1) פסוק יב-יג:</u> גאווה והתפארות עצמית

"וְהָיָה, כִּי-יְבַצַּע אֲדֹנָי אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂהוּ, בְּהַר צִיּוֹן, וּבִירוּשָׁלִַם"- כאשר יסיים ה' לעשות בהר ציון ובירושלים את כל אשר גזר , כלומר להביא על ירושלים מצור על ידי מלך אשור .(כפי שהיה בימי המלך חזקיהו)

"אֶפְקֹד, עַל-פְּרִי-גֹדֶל לְבַב מֶלֶךְ-אַשּׁוּר, וְעַל-תִּפְאֶרֶת, רוּם עֵינָיו" -אעניש את מלך אשור על גודל לבב ועל רום עיניו (גאוותו)

יג כִּי אָמַר, בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי, וּבְחָכְמָתִי, כִּי נְבֹנוֹתִי; וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים, וְעִתְּדֹתֵיהֶם (וַעֲתוּדֹתֵיהֶם) שֹׁוֹשֵׁתִי, וְאוֹרִיד כַּאבִּיר, יוֹשְׁבִים. יד וַתִּמְצָא כַקֵּן יָדִי, לְחֵיל הָעַמִּים, וְכֶאֱסֹף בֵּיצִים עֲזֻבוֹת, כָּל-הָאָרֶץ אֲנִי אָסָפְתִּי; וְלֹא הָיָה נֹדֵד כָּנָף, וּפֹצֶה פֶה וּמְצַפְצֵף. טו הֲיִתְפָּאֵר, הַגַּרְזֶן, עַל, הַחֹצֵב בּוֹ: אִם-יִתְגַּדֵּל הַמַּשּׂוֹר, עַל-מְנִיפוֹ, כְּהָנִיף שֵׁבֶט וְאֶת-מְרִימָיו, כְּהָרִים מַטֶּה לֹא-עֵץ.

<u>הוכחה מספר מלכים לגאות אשור</u>, ניתן למצוא בספר מלכים בדברי שליח סנחריב , רבשקה שחזר וציין את גדלותו של מלך אשור:

" כה אמר המלך הגדול מלך אשור" (פס' יט')

" שמעו דבר המלך הגדול מלך אשור" (פסוק כח),

<u>2) פסוק יד'-טו': התעלמות מכך שהוא שליח ה'.</u>

פסוק יג ":**כִּי אָמַר, בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי, וּבְחָכְמָתִי, כִּי נְבֹנוֹתִי; וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים, וְעִתּוּדֹתֵיהֶם (וַעֲתוּדֹתֵיהֶם) שׁוֹשֵׁתִי, וְאוֹרִיד כַּאבִּיר, יוֹשְׁבִים**"

לפי מלך אשור הצלחותיו במלחמה באו בזכות כוחו וחוכמתו ובאו לידי ביטוי בשלושה דברים:

א. בכיבוש עמים ("וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים")

ב.בלקיחת אוצרותיהם ("וַעֲתוּדֹתֵיהֶם שׁוֹשֵׁתִי")

ג. בהגליית העמים שנכבשו ("וְאוֹרִיד כַּאבִּיר, יוֹשְׁבִים")

פסוק יד: " וַתִּמְצָא כַקֵּן יָדִי, לְחֵיל הָעַמִּים, וְכֶאֱסֹף בֵּיצִים עֲזֻבוֹת, כָּל-הָאָרֶץ אֲנִי אָסָפְתִּי; וְלֹא הָיָה נֹדֵד כָּנָף, וּפֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף"

מלך אשור אומר שכאשר הוא כבש את העמים ובזז את רכושם, היה לו קל יותר מאשר אדם שלוקח את הביצים מהקן של הציפור, כי שאדם שלוקח את הביצים מקן הציפור, הציפורים שתוקפים את הקן שלהם מנפנפות בכנפיים ומצפצפות, כאשר הוא תקף ובוזז את העמים , אף אחד לא נפנף נגדו או פצה את פיו.

<u>המשל והנמשל בפסוק יד':</u>

משל	נמשל
האדם שלוקח את הביצים מקן הציפור	אשור
הביצים	הרכוש שלקח אשור מהעמים
לא היה מי שינפנף בכנפיים ופוצה פה	העמים לא התנגדו לפעולות אשור.

פסוק טו: "הֲיִתְפָּאֵר, הַמַּרְזֵן, עַל, הַחֹצֵב בּוֹ: אִם-יִתְגַּדֵּל הַמַּשּׂוֹר, עַל-מְנִיפוֹ, כְּהָנִיף שֵׁבֶט וְאֶת-מְרִימָיו, כְּהָרִים מַטֶּה לֹא-עֵץ".

הקב"ה אומר לא היה לך להתהלל בזאת כי:

" הֲיִתְפָּאֵר, הַמַּרְזֵן, עַל, הַחֹצֵב בּוֹ" - אינך אלא כגרזן שלי ואני החוצב בך נפרע על ידך מאויבי

"אִם-יִתְגַּדֵּל הַמַּשּׂוֹר, עַל-מְנִיפוֹ" - אתה המשור ואני מניפו, וכי דרך המשור להתהלל על מניפו

"כְּהָנִיף שֵׁבֶט וְאֶת-מְרִימָיו" – כאלו יכול היה השבט (המקל) להניף את עצמו ואת האנשים שהרימו אותו?

כְּהָרִים מַטֶּה לֹא-עֵץ"- לא העץ הוא המרים את עצמו, אלא האדם הוא המרים אותו.

הרעיון המרכזי של המשלים השונים בפסוק טו' ,הוא שלמכשיר אין כוח משל עצמו ופעולותיו נעשות בזכות כוח האדם שמחזיק בו, כך אשור (המכשיר) לא יכול להתגאות בהצלחותיו , שבאו בזכות ה' (שמפעיל אותו).

שאלה : בפסוק ה' אומר ה' שאשור הוא השליח שלו להעניש את עם ישראל

"הוֹי אַשּׁוּר, שֵׁבֶט אַפִּי ; וּמַטֶּה-הוּא בְיָדָם, זַעְמִי"

מדוע מעניש ה' את אשור , אם הוא שלח אותו לפגוע בישראל?

תשובה:

א. אשור פגע בעם ישראל יותר ממה שה' רצה (ה' רצה שייקח מהם שלל וישפיל את ישראל ואשור פעל להשמיד אותם) (פס' ו'-ז')- רמב"ן

ב. אשור התגאה בהצלחותיו ואף זלזל בה' והשווה את ה' לאלילים אחרים שהוא נצח.(פסוק יא').

הנבואה בהקשרה לספר מלכים ב'

רבשקה בחלק הראשון של דבריו מציג את סנחריב כשליחו של ה' שיועד להעניש את העם החוטא.

בהמשך דבריו הוא מפסיק לראות את עצמו כשליח של ה' ואף יוצא כנגד ה' **ומתגאה** ואומר שאשור ינצחו את אלוקי ישראל כפי שנצחו את שאר האלים.

ה' יעניש את האשורים בגלל גאוותם במהירות ובחומרה וכל צבאם יושמד

טז לָכֵן יְשַׁלַּח הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת, בְּמִשְׁמַנָּיו--רָזוֹן; וְתַחַת כְּבֹדוֹ יֵקַד יְקֹד, כִּיקוֹד אֵשׁ. יז וְהָיָה אוֹר-יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ, וּקְדוֹשׁוֹ לְלֶהָבָה; וּבָעֲרָה, וְאָכְלָה שִׁיתּוֹ וּשְׁמִירוֹ-בְּיוֹם אֶחָד. יח וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמְלוֹ, מִנֶּפֶשׁ וְעַד-בָּשָׂר יְכַלֶּה; וְהָיָה, כְּמְסֹס נֹסֵס. יט וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ, מִסְפָּר יִהְיוּ; וְנַעַר, יִכְתְּבֵם.

פסוק טז':

"לָכֵן" - בגלל שאשור לא האמין בכוחו של ה'.

" יְשַׁלַּח הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת, בְּמִשְׁמַנָּיו--רָזוֹן " - ה' ישלח מגפה ויפגע בבריאים (בשמנים) שבחיילים, ובגלל המגפה הם יחלו ויהיו רזים.

" וְתַחַת כְּבֹדוֹ יֵקַד יְקֹד, כִּיקוֹד אֵשׁ" - במקום בו התגאה (התכבד) אשור שהוא הצבא החזק שלו, שם יפגע בו ה' והם יאבדו מהעולם כאש השורפת (המגפה שתפגע בו תכלה אותם כמו אש שורפת (רד"ק)

פסוק יז':

"וְהָיָה אוֹר-יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ, וּקְדוֹשׁוֹ לְלֶהָבָה; וּבָעֲרָה, וְאָכְלָה שִׁיתּוֹ וּשְׁמִירוֹ--בְּיוֹם אֶחָד"

ה' שהוא אורם של ישראל יהיה לאש שתבער ותשרוף את אשור בזמן קצר (ביום אחד)

פסוק יח':

"וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמְלוֹ, מִנֶּפֶשׁ וְעַד-בָּשָׂר יְכַלֶּה; וְהָיָה, כְּמְסֹס נֹסֵס"

"וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמְלוֹ"- את עצי היער הנכבדים (משל לשריו ופקידו הנכבדים).

"מִנֶּפֶשׁ וְעַד-בָּשָׂר יְכַלֶּה"- גופם ונפשם ישרפו.

" וְהָיָה, כְּמְסֹס נֹסֵס" וצבא אשור יהיו כדבר רקוב המתפורר מחמת רקבונו.

פסוק יט:

וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ, מִסְפָּר יִהְיוּ; וְנַעַר, יִכְתְּבֵם- העצים המעטים שיישארו מאשור (מעט שישרדו) , יהיו כל כך מעטים , שנער שיתאמן על כתיבה , יכתוב את שמותיהם , שהם מעטים וכתיבתם קלה עבור הנער התאמן בכתיבה.

<u>דברי עידוד לישראל לא לפחד מהאשורים , מאחר שה' עומד להעניש אותם</u>

כד לָכֵן, כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת, אַל-תִּירָא עַמִּי יֹשֵׁב צִיּוֹן, מֵאַשּׁוּר; בַּשֵּׁבֶט יַכֶּה, וּמַטֵּהוּ יִשָּׂא-עָלֶיךָ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם .כה כִּי-עוֹד, מְעַט מִזְעָר, וְכָלָה זַעַם, וְאַפִּי עַל-תַּבְלִיתָם .

פסוק כד':

"לָכֵן, כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת, אַל-תִּירָא עַמִּי יֹשֵׁב צִיּוֹן, מֵאַשּׁוּר; בַּשֵּׁבֶט יַכֶּה, וּמַטֵּהוּ יִשָּׂא-עָלֶיךָ... "- אל תפחדו ,למרות שאשור פגעו בכם כדרך שמכים עבדים מורדים במקל.

"...בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם -.יקרה להם מה שקרה למצרים ששעבדו אתכם בעבר

פסוק כה':

" כִּי-עוֹד, מְעַט מִזְעָר, וְכָלָה זַעַם, וְאַפִּי עַל-תַּבְלִיתָם ."

עוד מעט , בזמן קצר יכלה ה' את זעמו בנקמה באשור על החטאים שחטאו (חטא הגאווה), לכן אל תפחדו , שהשמדת אשור קרובה לבוא.

לג הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת, מְסָעֵף פֻּארָה בְּמַעֲרָצָה; וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים, וְהַגְּבֹהִים יִשְׁפָּלוּ .לד וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר, בַּבַּרְזֶל; וְהַלְּבָנוֹן, בְּאַדִּיר יִפּוֹל. לג הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת, מְסָעֵף פֻּארָה בְּמַעֲרָצָה; וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים, וְהַגְּבֹהִים יִשְׁפָּלוּ .לד וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר, בַּבַּרְזֶל; וְהַלְּבָנוֹן, בְּאַדִּיר יִפּוֹל.

ישעיהו מדמה את צבא אשור ליער הפאר (הצמרות והענפים) שידעו, עצי היער הסבוכים ייכרתו בברזל והעצים הגבוהים יפלו.

הערה: המלבי"ם מוצא בפסוקים הדרגה : תחילה יפלו רמי הקומה ואחר כך העצים הרגלים. (**וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים, וְהַגְּבֹהִים יִשְׁפָּלוּ**)

התגשמות נבואת ישעיהו מתוארת בספר מלכים ב' פרק יט':

לה וַיְהִי, בַּלַּיְלָה הַהוּא, וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר, מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף; וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר, וְהִנֵּה כֻלָּם פִּגְרִים מֵתִים .לו וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ, וַיָּשָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ-אַשּׁוּר; וַיֵּשֶׁב, בְּנִינְוֵה.

<u>הערה:</u> בנבואה אומר ישעיהו שה' הוא שיפגע באשור בפועל מלאך ה' הוא שפגע באשור., מסביר מצודת דוד שה' הוא ששלח את המלאך , ולכו נחשב שהוא עשה את המעשה.

ישעיהו פרק יא

הקדמה: הנביא מתאר את הגאולה שתבוא בעתיד, כאשר יקום משיח בן דוד אשר ימשול בעם ישראל ובעולם , לפי אמות מידה של התורה , והעולם יתנהל בצורה אידאלית בשלום ובשלווה.

פרק י' מסתיים בכרתת העצים ביער המסמל את אשור בחורבנה , פרק יא' פותח בצמיחה מחודשת של עץ מלכות ישראל.

מאפייני הגואל שיגאל את ישראל בעתיד לבוא (משיח)

א וְיָצָא חֹטֶר, מִגֵּזַע יִשָׁי; וְנֵצֶר, מִשָּׁרָשָׁיו יִפְרֶה. ב וְנָחָה עָלָיו, רוּחַ יְהוָה--רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת, וְיִרְאַת יְהוָה. ג וַהֲרִיחוֹ, בְּיִרְאַת יְהוָה; וְלֹא-לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט, וְלֹא-לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ. ד וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי-אָרֶץ; וְהִכָּה-אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו, וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע. ה וְהָיָה צֶדֶק, אֵזוֹר מָתְנָיו; וְהָאֱמוּנָה, אֵזוֹר חֲלָצָיו.

פסוק א':

וְיָצָא חֹטֶר, מִגֵּזַע יִשָׁי; וְנֵצֶר, מִשָּׁרָשָׁיו יִפְרֶה.

"וְיָצָא חֹטֶר, מִגֵּזַע יִשָׁי ..."- מגזע כרות יצא ענף חדש(חוטר)

הנמשל: הנביא מדמה את עם ישראל שלאחר גלות עשרת השבטים והפורענות הגדולה בממלכת יהודה לגזע כרות , ובזמן הגאלה הוא יחזור לפרוח

חוטר ישי- מלך המשיח יהיה צאצא של דוד המלך (דוד בן ישי)

הערה: בדרך הדימוי מעולם הצומח מצייר הנביא את התחדשותה של מלכות דוד שתביא להתחדשות האומה כולה.

פסוק ב׳:

וְנָחָה עָלָיו, רוּחַ יְהוָה--רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת, וְיִרְאַת יְהוָה.

פסוק ג׳:

וַהֲרִיחוֹ, בְּיִרְאַת יְהוָה; וְלֹא-לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט, וְלֹא-לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ

פסוק ד׳:

וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי-אָרֶץ; וְהִכָּה-אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו, וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע

הערה: כוחו של המשיח נובע מרוח ה׳ שתנוח עליו (רוּחַ יְהוָה) ומיראת ה׳ שתהיה בו (וַהֲרִיחוֹ, בְּיִרְאַת יְהוָה) –(מצודת דוד).

<u>תכונות המשיח :</u>

פסוק ב׳ – חוכמה , בינה גבורה , נבואה (דעת ה׳).

פסוק ג׳: יכולת להכיר בקלות את דרגתו הרוחנית של כל אדם (חוש ריח למדרגות רוחניות).

פסוק ד׳: מלך המשיח יהיה שופט צדק.

פסוק ד׳:

וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי-אָרֶץ; וְהִכָּה-אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו, וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע

ארץ שתמרוד בו לא יהיה נזקק המשיח להכותם בכלי מלחמה , אלא יאבק בהם בעזרת פיו, בדברי תוכחה שישכנעו אותם. ובדברי הפחדה שימיתו את הרשעים.

פסוק ה׳:

וְהָיָה צֶדֶק, אֵזוֹר מָתְנָיו; וְהָאֱמוּנָה, אֵזוֹר חֲלָצָיו.

בניגוד למתואר בפרק א׳ בספר ישעיהו , מצב בו יש חוסר צדק ועיוות הדין תוך פגיעה בחלשים, מלך המשיח ישפוט בצדק את הדלים ויגן עליהם מפני הרשעים.

השינויים שיבוא לעולם בזמן ביאת המשיח – העולם יתנהל בצורה אידאלית

ו וְגָר זְאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם-גְּדִי יִרְבָּץ ; וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו, וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג
בָּם .ז וּפָרָה וָדֹב תִּרְעֶינָה, יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן ; וְאַרְיֵה, כַּבָּקָר יֹאכַל-
תֶּבֶן .ח וְשִׁעַשַׁע יוֹנֵק, עַל-חֻר פָּתֶן ; וְעַל מְאוּרַת צִפְעוֹנִי, גָּמוּל יָדוֹ הָדָה .ט לֹא-
יָרֵעוּ וְלֹא-יַשְׁחִיתוּ, בְּכָל-הַר קָדְשִׁי : כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ, דֵּעָה אֶת-יְהוָה, כַּמַּיִם, לַיָּם
מְכַסִּים

המציאות בימות המשיח תהיה שונה ממה שמוכר לנו :

א. החיות הרעות יפסיקו לטרוף ולאכול בשר . וְאַרְיֵה, כַּבָּקָר יֹאכַל-תֶּבֶן **(פס׳ז׳)**

ולכן, החיות הטורפות יחיו ביחד עם הטרף וְגָר זְאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם-גְּדִי יִרְבָּץ ;
וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו **(פס׳ ו׳)**

ב. יהיה שלום בין החיות לבין בני האדם , לא תהיה שנאה בין הנחש לבין בני האדם.

וְשִׁעַשַׁע יוֹנֵק, עַל-חֻר פָּתֶן (סוג של נחש) ; וְעַל מְאוּרַת צִפְעוֹנִי (סוג של נחש) , גָּמוּל
(ילד) יָדוֹ הָדָה **(פס׳ ח׳)**

מחלוקת בין הרמב"ן והרמב"ם , להבנת המציאות של ימות המשיח המתוארת בפסוקים אלו :

א) הבנת הפסוקים כפשוטם - המציאות תשתנה בזמן הגאולה, באחרית הימים בעלי החיים הטורפים יפסיקו לטרוף (הרמב"ן)

ב) תיאור המצב בו החיות הטורפות יפסיקו לטרוף הוא **משל** ואין הכוונה שאופי החיות ישתנה , אלא שבני האדם (החזקים והרעים) יפסיקו לתקוף את החלשים (הרמב"ם)

ט לֹא-יָרֵעוּ וְלֹא-יַשְׁחִיתוּ, בְּכָל-הַר קָדְשִׁי : כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ, דֵּעָה אֶת-יְהוָה, כַּמַּיִם, לַיָּם

בפסוק ט׳ מוסברת הסיבה להעדר אלימות בימות המשיח- : כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ, דֵּעָה אֶת-יְהוָה ,אנשים יהיו יראי ה׳ ויקבלו עליהם את ערכי התורה.

השוואה בין נבואת העתיד לבוא בפרק ב' לנבואה בפרק יא':

	פרק ב	פרק יא
העדר אלימות לעתיד לבוא	וְכִתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאִתִּים, וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת--לֹא-יִשָּׂא גוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב, וְלֹא-יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה.	וְגָר זְאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם-גְּדִי יִרְבָּץ ; וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו, וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם .ז וּפָרָה וָדֹב תִּרְעֶינָה, יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן ; וְאַרְיֵה, כַּבָּקָר יֹאכַל-תֶּבֶן .ח וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק, עַל-חֻר פָּתֶן ; וְעַל מְאוּרַת צִפְעוֹנִי, גָּמוּל יָדוֹ הָדָה.
הסיבה להעדר האלימות תהיה קבלת ה' כאלוקים והרצון ללכת בדרכי התורה	הָלְכוּ עַמִּים רַבִּים, וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל-הַר-יְהוָה אֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו, וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו: כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וּדְבַר-יְהוָה מִירוּשָׁלִָם .ד וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים	כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ, דֵּעָה אֶת-יְהוָה
מלך המשיח יקבל כשופט כל הארץ	**ד** וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים	**ד** וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי-אָרֶץ;

התקופה עליה מנבא ישעיהו:

<u>דעה א':</u> הנבואה בפרקנו מתארת את העתיד להיות בימות המשיח. (רוב המפרשים)

<u>דעה ב':</u> הנבואה בפרקנו מתארת את העתיד להיות עוד בימי חזקיהו , אם העם יחזור בתשובה_(דעת רבי משה הכהן כפי שמביא האבן עזרא).

פרק לה'

הקדמה:

בפרק לה' מתאר הנביא ישעיהו את מאפייני הגאלה.

התגלות כבוד ה' בזמן הגאולה תשפיע על המדבר והארץ שיפרחו

א יְשֵׂשׂוּם מִדְבָּר, וְצִיָּה; וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח, כַּחֲבַצָּלֶת. ב פָּרֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל, אַף גִּילַת וְרַנֵּן--כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן-לָהּ, הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן; הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד-יְהוָה, הֲדַר אֱלֹהֵינוּ.

הסבר פס' א'-ב':

המקומות השוממים בארץ יפרחו , דבר שיגרום לשמחה (יְשֵׂשׂוּם, וְתָגֵל, גִּילַת וְרַנֵּן)

ולהתגלות כבוד ה' (; הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד-יְהוָה, הֲדַר אֱלֹהֵינוּ).

שאלה:

מי הם המדבר והערבה?

תשובה:

א. המדבר והערבה מדמים את **המצב של ארץ ישראל** ששוממה כמו המדבר והערבה.

ב. המדבר והערבה מדמים את **הדרך לארץ ישראל** שעוברים בה במדבריות וה' יעשה נס ויהיו בהם צמחים ומים, דבר שיגרום לשמחה גדולה.

הערה:

א. ישנן 3 מילים שחוזרות בפסוקים אלו גילה, כבוד והדר, פריחה.

מילים אלו מאפיינים את הגאולה ,

ב. בין המילים יש קשר של סיבה ותוצאה - הפריחה תגרום לשמחה ועל ידי כך יתגדל כבוד ה'.

ג. הגאלה בא קמעה קמעה (בהדרגה) כדברי ילקוט שמעוני, ניתן לראות זאת בפסוקים שבפסוק א' מופיעה המילה פריחה פעם אחת ובפסוק ב' היא כתובה בהכפלה פָּרֹחַ תִּפְרַח.

קריאה למי שיש ביכולתו לבוא לחזק את החלשים שלא יתייאשו , כי הגאולה בפתח

ג חַזְקוּ, יָדַיִם רָפוֹת; וּבִרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת, אַמְצוּ. ד אִמְרוּ, לִנְמְהֲרֵי-לֵב, חִזְקוּ, אַל-תִּירָאוּ; הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם, נָקָם יָבוֹא--גְּמוּל אֱלֹהִים, הוּא יָבוֹא וְיוֹשִׁיעֲכֶם.

הסבר:

בפסוקים אלו פונה ה' אל הנביאים ואל הגיבורים ומצווה אותם לחזק את החלשים שמיואשים מהגלות ואינם מאמינים שה' יגאל אותם.

, יָדַיִם רָפוֹת; וּבִרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת- ביטוי לחולשה

, לִנְמְהֲרֵי-לֵב- אנשים שמפחדים

פסוק ד':

בזמן הגאולה ה' יפעל בשתי דרכים המשלימות זו את זו :

א. נקמה בגויים שישלמו על מעשיהם הרעים.("הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם, נָקָם יָבוֹא")

ב. גאולת ישראל מהגלות (", הוּא יָבוֹא וְיוֹשִׁיעֲכֶם").

<u>שינויים שיחולו בזמן הגאולה</u>

ה אָז תִּפָּקַחְנָה, עֵינֵי עִוְרִים; וְאָזְנֵי חֵרְשִׁים, תִּפָּתַחְנָה. ו אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פִּסֵּחַ, וְתָרֹן לְשׁוֹן אִלֵּם: כִּי-נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם, וּנְחָלִים בָּעֲרָבָה. ז וְהָיָה הַשָּׁרָב לַאֲגַם, וְצִמָּאוֹן לְמַבּוּעֵי מָיִם; בִּנְוֵה תַנִּים רִבְצָהּ, חָצִיר לְקָנֶה וָגֹמֶא.

" אָז תִּפָּקַחְנָה, עֵינֵי עִוְרִים; וְאָזְנֵי חֵרְשִׁים, תִּפָּתַחְנָה. אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פִּסֵּחַ, וְתָרֹן לְשׁוֹן אִלֵּם....

1.א. הנביא מתאר מצב בו בזמן הגאולה בעלי המומים יתרפאו ולא יהיה בשבים מהגולה מום שיעכב את הליכתם חזרה לארץ. (דעת מקרא).

ב. הנביא מתנבא שבזמן הגאולה יתרפאו הפגמים של עם ישראל , שבזמן הגלות דומה עם ישראל לאדם בעל מום והגאולה תרפא אותו. (רד"ק)

ג. הפסוקים ממשכים לעסוק באנשים החלשים באמונתם , הנביא מדמה אותם לאדם בעל מום שבזמן הגאולה הם לאט לאט יתחזקו עד שבסוף הם יתחזקו מחולשת האמונה שלהם ויתרפאו.

.2

הנביא מתאר את המצב בו הדרך לארץ ישראל שיש בה מדבריות, בזמן שיעלו השבים מציון תתמלא במים

"...כִּי-נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם, וּנְחָלִים בָּעֲרָבָה"- המדבריות שבדרך לארץ ישראל בזמן הגאולה יתמלאו במים.

"וְהָיָה הַשָּׁרָב לַאֲגַם, וְצִמָּאוֹן לְמַבּוּעֵי מָיִם"- במקום שיש שרב וצמאון (במדבריות בדרך לארץ ישראל) יהיה אגם ומים.

"בִּנְוֵה תַנִּים רִבְצָה, חָצִיר לְקָנֶה וָגֹמֶא"- במקום המדבר בו מהלכים תנים (במדבריות בדרך לארץ ישראל) יהיה קנה וגמא (צמחים שגדלים על יד מקורות מים.

<u>בזמן הגאולה המדבר יהיה מקום בטוח להליכה</u>

ח וְהָיָה-שָׁם מַסְלוּל וָדֶרֶךְ, וְדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ יִקָּרֵא לָהּ--לֹא-יַעַבְרֶנּוּ טָמֵא, וְהוּא-לָמוֹ; הֹלֵךְ דֶּרֶךְ וֶאֱוִילִים, לֹא יִתְעוּ. ט לֹא-יִהְיֶה שָׁם אַרְיֵה, וּפְרִיץ חַיּוֹת בַּל-יַעֲלֶנָּה--לֹא תִמָּצֵא, שָׁם; וְהָלְכוּ, גְּאוּלִים. י וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשֻׁבוּן, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה, וְשִׂמְחַת עוֹלָם, עַל-רֹאשָׁם; שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ, וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה.

פסוקים ח'-ט':

הנביא מתאר את הדרך לארץ ישראל בזמן הגאולה:

א. הדרך תהיה נוחה להליכה- "וְהָיָה-שָׁם מַסְלוּל וָדֶרֶךְ"

ב. הגויים (הטמאים) לא ילכו בה- "וְדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ יִקָּרֵא לָהּ--לֹא-יַעַבְרֶנּוּ טָמֵא"

ג. הדרך תהיה ברורה ואנשים לא יטעו- "הֹלֵךְ דֶּרֶךְ וֶאֱוִילִים, לֹא יִתְעוּ"

ד. הדרך תהיה בטוחה- "לֹא-יִהְיֶה שָׁם אַרְיֵה, וּפְרִיץ חַיּוֹת בַּל-יַעֲלֶנָּה--לֹא תִמָּצֵא, שָׁם"

פסוק י' :

י וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשֻׁבוּן, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה, וְשִׂמְחַת עוֹלָם, עַל-רֹאשָׁם ; שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ, וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה

הסבר:

בפסוק זה מתאר הנביא את השמחה הגדולה שירגשו העולים לארץ ישראל בזמן הגאולה.

הערה:

1. מתוך הפסוק אפשר ללמוד על מצבו של עם ישראל בגולה :

- הרגשה של שבוי בבית הכלא: וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשֻׁבוּן
- הרגשה של עצב: וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה.

2. **"שמחת עולם"**

א. שמחה שהייתה בארץ מאז ומעולם , עוד בימי גאולת מצרים , תחזור ותהיה בזמן הגאולה.

ב. שמחה שתהיה לעולם , לתמיד.

3. הקשר בין פס' א'-ב' לבין פס' י':

א יְשִׂשׂוֹם מִדְבָּר, וְצִיָּה; וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח, כַּחֲבַצָּלֶת. ב פָּרֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל, אַף גִּילַת וְרַנֵּן--כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן-לָהּ, הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן; הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד-יְהוָה, הֲדַר אֱלֹהֵינוּ	**י וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשֻׁבוּן, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה, וְשִׂמְחַת עוֹלָם, עַל-רֹאשָׁם; שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ, וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה**

א. בתחילת הפרק ובסופו מתאר הנביא את השמחה הגדולה שתלווה את הגאולה, על ידי שימוש מספר פעמיים במילים המבטאות שמחה (ישׂשׂום,גילה, רינה, שמחה, ששון).

ב. בתחילת הפרק וגם בסופו מתאר הנביא את ההיפוך שיהיה בזמן הגאולה והמעבר

משממה לפריחה- **"יְשִׂשׂוֹם מִדְבָּר, וְצִיָּה; וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח, כַּחֲבַצָּלֶת".**

מיגון ואנחה לשמחה-" **שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ, וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה**".

4. <u>השוואה בין גאולת מצרים לגאולה של עם ישראל לעתיד לבוא:</u>

הצדדים הדומים בין גאולת מצרים לגאולה לעתיד לבוא:

- הליכה מהגלות לארץ ישראל דרך המדבר.
- הגנה בדרך מפני חיות רעות.

הצדדים השונים בין גאולת מצרים לגאולה לעתיד לבוא:

	גאולת מצרים	גאולת ישראל לעתיד לבוא
הדרך לארץ ישראל	הלכו 40 שנה	הלכו ישירות לא"י
	המדבר נשאר כפי שהיה	המדבר התמלא במים ובפריחה
	ישראל הרבו לחטוא	ישראל יהיה קדושים וטהורים

5. הניגודים המתוארים בפרק בין זמן הגלות לזמן הגאולה:

א. עצב- שמחה

ב. מדבר ושממה- פריחה.

ג. ייאוש- תקוה.

ד. בעלי מום- בריאות

ה. יובש- נביעות מים

ו. שבי- שחרור לחופשי

ישעיהו פרק נ"ח

הקדמה:

בפרק זה מתמודד הנביא ישעיהו עם טענה העם , שהצמות והתעניות לא מועילים, ולמרות שהם דורשים את ה' וצמים לפניו ה' לא נענה לתפילתם.

פסוק א':

"קְרָא בְגָרוֹן אַל-תַּחְשֹׂךְ, כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ; וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם, וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם"

הסבר:

ה' מצוה את הנביא לומר נבואה זו בקול רם, לזעוק בכל הכוח כקולו של השופר,

פרש והסבר לעמי את הפשעים שלהם (הם חושבים שצדיקים הם , ולכן יש לומר את דברי התוכחה בקול חזק.

<u>שאלה:</u>

" ... וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם, וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם",

מה הם החטאים עליהם מצווה הנביא להוכיח את העם?

<u>תשובה:</u>

פסוק ג'-ו' מתאר הנביא את המצב בו מצד אחד העם מענה וצם , אך מצד שני הוא ממשיך במעשיו הרעים. (פוגעים בחלשים, רבים אחד עם השני).

פסוק ב':

" וְאוֹתִי, יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן, וְדַעַת דְּרָכַי, יֶחְפָּצוּן; כְּגוֹי אֲשֶׁר-צְדָקָה עָשָׂה, וּמִשְׁפַּט אֱלֹהָיו לֹא עָזָב, יִשְׁאָלוּנִי מִשְׁפְּטֵי-צֶדֶק, קִרְבַת אֱלֹהִים יֶחְפָּצוּן".

הסבר:

הנביא פותח את דבריו בתיאור מעשיהם החיצונים של העם , שדורשים את ה' בכל יום ומתנהגים כעם שעושה צדקה ומשפט, עם שמעולם לא עזב את אלוקיו ,וחפצים בקרבתו.

<u>רש"י :</u> "וְדַעַת דְּרָכַי, יֶחְפָּצוּן..." – חפצים לשאול הוראות לחכמים כאילו רוצים לקיימם.

בפירושו רש"י מסביר את על מה מוכיח הנביא את העם, שהם הולכים לבקש מחכמים שידריכו אותם איך לנהוג, אך הם לא באמת רוצים לעשות ולקיים את דברי חכמים.

רש"י מבסס את פירושו:

א. על הפסוקים המופעים בהמשך המתארים את כוונותיהם האמתיות של ישראל.

ב. הנביא מציין את התנהגות ישראל " **כְּגוֹי**" כ= כמו גוי , רמז שאין זאת התנהגות אמתית של גוי אשר צדקה בפיו..., אלא שהם עושים עצמם כמו גוי שצדקה בפיו...

<u>טענת העם ותגובת הנביא</u>

ג. לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע; הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם תִּמְצְאוּ-חֵפֶץ, וְכָל-עַצְּבִיכֶם תִּנְגֹּשׂוּ.ד הֵן לְרִיב וּמַצָּה תָּצוּמוּ, וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע; לֹא-תָצוּמוּ כַיּוֹם, לְהַשְׁמִיעַ בַּמָּרוֹם קוֹלְכֶם. ה הֲכָזֶה, יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ--יוֹם עַנּוֹת אָדָם, נַפְשׁוֹ; הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ, וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ-הֲלָזֶה תִּקְרָא-צוֹם, וְיוֹם רָצוֹן לַיהוָה

פסוק ג':

טענת העם : " לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע..."

אנחנו מקיימים את כל הנדרש מאיתנו בעניין הצומות , מדוע ה' לא נענה לתפילה שלנו?

תשובת הנביא : "...הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם תִּמְצְאוּ-חֵפֶץ, וְכָל-עַצְּבִיכֶם תִּנְגֹּשׂוּ"

לצום שלכם אין משמעות , הצום נועד לעורר את האדם לתשובה ולשינוי

בהתנהגותו, ואתם ממשכים לחטוא לריב ולפגוע בחלשים.

<u>דעת מקרא:</u> ביום צומכם אתם מתעסקים במציאת חפץ (בחומריות) , בהשגת רכוש, והצום שלכם הוא תוצא של התעסקות בעסקים ובממון, ובגלל זה אין לכם זמן לאכול , ולא בגלל מחשבות על המעשים הרעים והרצון לחזור בתשובה.

פסוק ה

" הֲכָזֶה, יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ--יוֹם עַנּוֹת אָדָם, נַפְשׁוֹ; הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ, וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ--הֲלָזֶה תִּקְרָא-צוֹם, וְיוֹם רָצוֹן לַיהוָה"

הנביא פונה לעם בהצגת שאלה רטורית :

האם יום הצום הוא יום תענית בו האדם מכופף את ראשו כמו קנה שגדל על יד האגם ולובש שק ואפר, כמנהג המתענים?

הצום והתשובה הרצויים

ו הֲלוֹא זֶה, צוֹם אֶבְחָרֵהוּ--פַּתֵּחַ חַרְצֻבּוֹת רֶשַׁע, הַתֵּר אֲגֻדּוֹת מוֹטָה; וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים, וְכָל-מוֹטָה תְּנַתֵּקוּ. ז הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת: כִּי-תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ, וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם

בניגוד למצב הקיים המתואר בפס' ה', בו העם מתענים על ידי חרטה וצער חיצוניים : צום, כיפוף ראש, לבישת שק ואפר.

בפסוקים ו'-ז' מתאר הנביא את הצום הרצוי לפני ה':

- בנוסף לצום יוֹם עַנּוֹת אָדָם, נַפְשׁוֹ
  יש לדאוג לעניים. הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת

- בנוסף לכיפוף ראש הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ
  יש לשחרר את העבדים וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים.

- בנוסף ללבישת שק ואפר וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ-
  יש לדאוג להלבשת העניים כִּי-תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ

הצום נעשה ראוי , כאשר הוא מעורר את האדם לסילוק הרשע דוגמאת המעשים הרעים שמתוארים בפסוק ג'

הֵן לְרִיב וּמַצָּה תָּצוּמוּ, וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע

והתנהגות מוסרית כפי שמתואר בפסוקים ו'-ז' .

וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים, וְכָל-מוֹטָה תְּנַתֵּקוּ. ז הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת: כִּי-תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ, וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם

הערה:

בפסוקים ג'-ו' הנביא מסביר לעם שצום ראוי מצריך לסור ממעשים רעים ולהידבק במעשים טובים.

פס' סור מרע	סור מרע-הסבר	פס' עשה טוב	עשה טוב
וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים	שחרור עבדים	הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ	עשיית חסד
וְכָל-מוֹטָה תְּנַתֵּקוּ	ביטול עיוות הדין	וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם,	תמיכה בעניים
הֵן לְרִיב וּמַצָּה תָּצוּמוּ, וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע	הפסקת המריבות		

השכר שמובטח כאשר יצומו ויתענו בצורה הנכונה

ח אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ, וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח; וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ, כְּבוֹד יְהוָה יַאַסְפֶךָ. טאָז תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה, תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי: אִם-תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה, שְׁלַח אֶצְבַּע וְדַבֶּר-אָוֶן.

פסוק ח':

"אָז " – כאשר תעשה את הדברים האמורים בפסוקים הקודמים

יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ..." מתוך האפלה (הצרות) יתגלה פתאום אור (ישועה)

פסוק ט:

"אָז – כאשר תעשה את הדברים האמורים בפסוקים הקודמים

תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה..." תתפלל לה' והוא יענה לתפילתך.

ישעיהו חוזר על המילה "אז" בשני הפסוקים , בשביל להדגיש שרק אם יתענו כמו שצריך , אז ה' יושיע אותם וישמע לתפילתם.

"אִם-תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה, שְׁלַח אֶצְבַּע וְדַבֶּר-אָוֶן" – אם תפסיק לדבר בפיך דיבור אחד ולרמוז באצבעותיך על דבר אחר (דיבור של אחד בפה ואחד בלב).

תוצאות טובות יותר על המעשים הטובים יותר

י וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ, וְנֶפֶשׁ נִעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ; וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ, וַאֲפֵלָתְךָ
כַּצָּהֳרָיִם. **יא** וְנָחֲךָ יְהוָה, תָּמִיד, וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ, וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ;
וְהָיִיתָ, כְּגַן רָוֶה, וּכְמוֹצָא מַיִם, אֲשֶׁר לֹא-יְכַזְּבוּ מֵימָיו. **יב** וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת
עוֹלָם, מוֹסְדֵי דוֹר-וָדוֹר תְּקוֹמֵם; וְקֹרָא לְךָ גֹּדֵר פָּרֶץ, מְשֹׁבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת

פס' י':

מלבי"ם –

בפירושו מסביר כיצד הפעולות הנדרשות **בפסוקים ו-ז**, הן בבחינת מידת הדין, לדאוג לעניים ולא לשעבד את העבדים, וחובה על האדם לנהוג בהן על מנת לקיים חברה מתוקנת על פי רצון ה', לעומת הפעולות המתוארות **בפסוקים ט-יב**, אשר הן פעולות של נדיבות לעניים לפנים משורת הדין.

ולכן ההבטחות בפס' י-יב' גדולות יותר מההבטחות בפס' ח-ט':

א.

בפסוק ח' הישועה מתוארת כדבר שבא לאט כמו זריחת השמש

יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ..."

בפסוק י' הישועה מתוארת כדבר שבא בעוצמה ובדרך נס שלפתע בחושך זורח אור.

וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ

ב.

בפסוק ט'- ה' יענה רק לאחר שנתענה כמו שצריך.

אָז תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה

בפסוק י'- ה' תמיד יהיה בעזרנו גם ללא קשר לתפילה

וְנָחֲךָ יְהוָה, תָּמִיד

מידה כנגד מידה:

אם הטענה של העם בתחילת הפרק היתה כנגד זה שה' לא נענה להם:

"למה צמנו ולא ראית'

הנביא מציב לפניכם את האפשרות האמיתית לקשר עם הקב"ה.

כגודל המעשה של האדם כך עוצמת הקשר שלו עם הקב"ה:

אם נוהג האדם בעוול וברשעות, הרי שלא יהיה לו קשר עם הקב"ה, והוא לא ייענה לקריאתו.
אם יפעל האדם את הפעולה הטבעית של מניעת רע , יזרח אורו באופן טבעי כמו השחר, וה' יענה לתפילתו.

ויותר מכך,אם יפעל פעולה שהיא מעבר לכך, בנדיבות ליבו, לפנים משורת הדין, מתוך רצון לעשות טוב ומאהבת ה', הרי שיזרח אורו במהירות בדרך ייחודית. וה' ילווהו תמיד, עוד בטרם יקראהו האדם.

השוואה בין ישעיהו פרק א' לפרק נח':

בשני הפרקים ישעיהו מבטא את התנגדות ה' למעשים חיצוניים , הוא דורש מהעם תיקון חברתי.

פרק א'	פרק נח'
.יא לָמָּה-לִּי רֹב-זִבְחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה, שָׂבַעְתִּי עֹלוֹת אֵילִים וְחֵלֶב מְרִיאִים; וְדַם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים, לֹא חָפָצְתִּי .יב כִּי תָבֹאוּ, לֵרָאוֹת פָּנָי--מִי-בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם, רְמֹס חֲצֵרָי .יג לֹא תוֹסִיפוּ, הָבִיא מִנְחַת-שָׁוְא--קְטֹרֶת תּוֹעֵבָה הִיא, לִי; חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קְרֹא מִקְרָא, לֹא-אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה .יד חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי, הָיוּ עָלַי לָטֹרַח; נִלְאֵיתִי, נְשֹׂא .טו וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם, אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם--גַּם כִּי-תַרְבּוּ תְפִלָּה, אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ: יְדֵיכֶם, דָּמִים מָלֵאוּ .	ג לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע; הֵן בְּיוֹם צֹמְכֶם תִּמְצְאוּ-חֵפֶץ, וְכָל-עַצְּבֵיכֶם תִּנְגֹּשׂוּ .

בפרק א' התיקון החברתי הוא בדרישה לעשות משפט וצדק

בפרק נח' התיקון החברתי הוא בדרישה לצדקה וחסד

פרק א'	פרק נח'
יז לִמְדוּ הֵיטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט, אַשְּׁרוּ חָמוֹץ; שִׁפְטוּ יָתוֹם, רִיבוּ אַלְמָנָה .	ז הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָּיִת: כִּי-תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ, וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם . .י וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ, וְנֶפֶשׁ נִעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ; וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ, וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם .

הבטחת שכר גדול לשומרי ומכבדי השבת

יג אִם-תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ, עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי; וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד, וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ, מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. **יד** אָז, תִּתְעַנַּג עַל-יְהוָה, וְהִרְכַּבְתִּיךָ, עַל-במותי (בָּמֳתֵי) אָרֶץ; וְהַאֲכַלְתִּיךָ, נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ--כִּי פִּי יְהוָה, דִּבֵּר.

הערה:

בפסוקים יג'-יד' הנביא ישעיהו דורש על מצוות השבת:

סור מרע: "תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ"- איסור שבות.

"**שבות** "הוא עקרון הלכתי הידוע בהקשר של שבת, הכולל פעולות שנאסרו על ידי חכמים לבצע בשבת, ושאינן חלק מל"ט מלאכות שבת או מתולדות ל"ט המלאכות. עקרון זה נסמך לפסוק" שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת. דין "שבות" כולל שני סוגי פעולות: כאלו שנאסרו מכיוון שהן דומות למלאכות, וכאלו שנאסרו מחשש שמא העושה אותן יבוא לידי ביצוע אחת מל"ט מלאכות שבת האסורות.

דוגמאות:

לא לעסוק במסחר,

לא לדבר בשבת על דברים שעוסקים בהם ביום חול

עשה טוב: " וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג"- להתענג בשבת עונג גוף ונפש.

"**עונג שבת** " הוא מצווה מדברי נביאים להתענג בשבת. המצווה כוללת חיוב לאכול ולשתות מאכלים ומשקאות מובחרים בסעודות השבת, וכן להתענג בתענוגי גוף ורוח נוספים. בנוסף כולל מושג זה איסור על צום בשבת.

שאלה:

מה הקשר בין פתיחת הפרק העוסק בצום לבין סוף הפרק העוסק במצוות שבת?

תשובה:

הנביא מלמד את העם שאפשר להתקרב לה' בשתי דרכים מנוגדות : צום ושבת.

הצום והשבת הם דרכים להתקרב לה' , הצום מסמל את עבודת ה' מיראה והשבת מבטאת את עבודת ה' מאהבה

<u>הלכות הנלמדות מפסוקים אלו:</u>

א. "וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ, מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר ".

אסור לאדם לדבר בשבת על עסקיו או על דברים שהוא עושה אותם בימות החול-

ב. " **אִם-תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ** "

תחום שבת – אסור לאדם לצאת מחוץ לתחום שבת (כ-2000 אמה לכל כיוון ממקום בו האדם עושה את השבת.

ג. " **וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ**"

שנתנהג בשבת בשונה מיום חול

ד. "**אָז, תִּתְעַנַּג עַל-יְהוָה**"

מצוות עונג שבת

<u>מידה כנגד מידה:</u>

בעבר ראינו שיש מידה כנגד מידה בענישה , בפסוקים אלו אנו רואים מידה כנגד מידה בשכר על מצווה.

אם תקרא לשבת עונג – " **וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג** "

תזכה להתענג על ה'- **אָז, תִּתְעַנַּג עַל-יְהוָה** "

בתחילת הפרק ראינו שיש אפשרות להתקרב לה' ע"י צום ותענית , בסופו למדנו שאפשר להתקרב לה' גם בעונג, עונג השבת נתפס כהתקרבות גבוהה יותר מהצום, הצום מסמל את עבודת ה' מיראה והשבת מסמלת את עבודת ה' מאהבה.

<u>הערות לסיום:</u>

נבואות ישעיהו נאמרות במקביל למסופר בספר מלכים ב' , לפניכם טבלת עזר שתוכל לעזור לכם לחבר בין הנבואות שלמדתם בספר ישעיהו לבין הנלמד בספר מלכים ב'.

המלך	ספר מלכים ב'	נבואת ישעיהו
עוזיהו	פרקים טו' (דברי הימים ב',כו')	פרקים ב',ה',ו'
אחז	פרקים טז'	פרק ז'
חזקיהו	פרקים יח'-יט'	פרקים א',י', יא'